Rev A Atdasena.

A GLOSSARY

TO

THUPAWANSA

BY

A. S. PERERA,
KADAWATA.

සිංහල ථූපවංස
ග්‍රන්ථිපද විස්තරාර්ථ වර්ණනා.

කඩවත
ඒ. එස්. පෙරේරා මහතා
විසින් ලියනලදී.

ජේ. ඩී. ප්‍රනාන්දු
විසින්
කොළඹ ග්‍රන්ථප්‍රකාශ යන්ත්‍රාලයේ මුද්‍රිතයි.

1923.

Price cts. 50. 25 [7] 23. මිල ශත 50.

සංඥාපනය.

මේ වනාහි අපගේ ග්‍රන්ථිපද විවරණ පඞ්ක්තියෙහි දස නවවන ග්‍රන්ථයයි. ථූපවංස නම්වූ ධර්මග්‍රන්ථය අධ්‍යාපන දෙපාර්තමෙන්තුව විසින් ගුරුවරුන්ට තුන්වනපෙළ සහතික පත්‍රදීමේ විභාගයට සූදානම් වන්නන් සඳහා නියමකරතිබේ. ගැඹුරු වචන රාශියක් මෙහි දක්නා ලැබෙන හෙයින් ග්‍රන්ථිපද විවරණයක් ලියා ප්‍රසිද්ධකරනමෙන් පාඨශාලාචාර්‍ය්‍ය මහතුන් කිහිප දෙනෙකුන් හා ආධුනිකයන් කිහිපදෙනෙකු විසින් අපෙන් අයැද සිටි හෙයින් මේ ග්‍රන්ථය අප විසින් ලියනලදී. මෙහි යොදන ලද ග්‍රන්ථිපද සියල්ලටම යථාර්ථයෙන් විවරණයක් ලිවීමෙහිද අක්‍ෂර වින්‍යාසාදිය හරි ආකාරයෙන් යෙදීමෙහිද මෙකල මුද්‍රිතව පවත්නා පොත් දෙකටම සාධාරණ වන පරිද්දෙන් පිටු පිළිවෙලින් සකස් කිරීමෙහිද පරිශ්‍රම ධැරිමු. * එසේ වුවත් මේ කෘතිය දෝෂ ස්ථානයන්ගෙන් විමුක්තියයි ප්‍රකාශ කිරීමෙහි අපි මැලිවෙමු. එහෙයින් මෙහි යම් වද්‍යස්ථානයක් දෝෂාංශුවක් දුටහොත් උගත් මහත්මෝ සමාධිය භජනය කිරීමෙන් එය අපවෙත් දන්වත් නම් මැනවයි අයැද සිටිමු. මෙය මුද්‍රණය කිරීමෙහිදී සිදුවූ දෝෂ ස්ථාන කීපයක් සංශොධනය කොට ශුද්ධිපත්‍රයක්ද යෙදීමු. උපග්‍රන්ථයක් යෙදීමට අදහස්කළ නමුත් මුද්‍රණය කිරීමෙහි ප්‍රමාදයක් නිසා එය ඉවත්කරන්ට සිදුවූ බවද මතක්කරමු.

තවද මේ සංස්කරණය සතුටින් භාරගෙන මුද්‍රණය කරවනලද කොළඹ ජේ. ඩී. ප්‍රනාන්දු මහතුන් වෙත අපගේ කෘතඥතාව මෙසින් මතක්කර සිටිමු.

A. S. P.

වර්ෂ 1923 ක්‍රි.ව. මාර්තු මස
7 වෙනි දින කඩවතදීය.

* වරහන් වලින් යොදා තිබෙන්නේ ඩී. බී. විජයශේඛර මහතා විසින් සංශෝධිත ග්‍රන්ථයේ පිටුවල අංකයන් බව සැලකිය යුතුයි.

Rev. A Atulasena

සිංහල ථූපවංස
ග්‍රන්ථිපද විස්තරාර්ථ වර්ණනා.

සාමාන්‍ය සංලක්ෂණය.

"සංඥං නිමිත්තං කර්තාරම් පරිමාණම් ප්‍රයොජනම්
ප්‍රාගුක්ත්වා සර්වතන්ත්‍රාණම් පශ්චාදිවක්‍යානුවර්ණයෙත්."

යනු හෙයින් සංඥාදිහු කවරහයත්?

1 සංඥාව { සාමාන්‍ය-ධර්ම ග්‍රන්ථයක්. / විශෙෂ-ථූපවංසය.

2 නිමිත්ත { බාහ්‍ය-පෙළඹස්හි අවියත් ජනයා. / අභ්‍යන්තර-මහකුශල ප්‍රාර්ථනාව හා නිවන්දැකීම.

3 කර්තෘ —සකල විද්‍යාචක්‍රවර්ති උපාධිනාමධාරි පරාක්‍රම පණ්ඩිතොත්තමයාණෝ *

4 ප්‍රමාණය—සමතිසක් පමණ කථායි.

5 ප්‍රයොජනය { බාහ්‍ය-ධාතුබෙදීම, ධාතුනිධානය, බෞද්ධධර්ම ප්‍රතිෂ්ඨාපණය, රත්නමාලි ආදි චෛත්‍ය විස්තරාදිය, දුටුගැමුණු රජයන්ගේ හා දශ මහ යොධයන්ගේ ජීවන චරිත කථා දැනීමාදිය.
අභ්‍යන්තර-බෞද්ධසමයානු විෂයෙහිවූ ස්වර්ග මොක්ෂ සම්පත්තින් කෙරෙහි කරන ප්‍රාර්ථනාව. මේ හැර මේ ග්‍රන්ථය රචනාකරන සමයෙහි ලක්දිව පැවති භාෂාරීතිය හා වාක්‍යරචනාදිය දැනීමට මෙම ග්‍රන්ථය ආධාරවේ.

6 කාලය—මතභෙදයි, සාමාන්‍ය කල්පනාව 13 වන වර්ෂයෙහිවූ දඹදෙණි පරාක්‍රමබාහු රජාණන්ගේ සමයවේ. † මේ පරාක්‍රමබාහු නරෙන්ද්‍රයානම් කලිකාල සාහිත්‍ය සර්වඥ පණ්ඩිත පරාක්‍රමබාහු මහාරජාණෝයි.

---

* සිංහල ථූපවංසයේ කර්තෘ සකල විද්‍යා චක්‍රවර්ති පණ්ඩිත පරාක්‍රම විජය බාහු රජොත්තමයාණෝයයි කිසි පණ්ඩිත කෙනෙක් සලකත්.

† කලිකාල යනු යුධයෙහි යමරජු හෙවත් මාරයා යන අර්ථයි. නොහොත් පව්හරන්නා යනුයි. මේ රජයාගේ යුධ දක්ෂතාව නිසා හෝ ධාර්මිකතාව නිසා හෝ කලිකාල යන නාමයද, අලඞ්කාර ශාස්ත්‍ර සියල්ලම මනාවදත් හෙයින් සාහිත්‍ය සර්වඥ යන නාමයද ව්‍යවහාර කරන ලද බැව් සිතීමට කරුණු පැනේ.

කිසිපණ්ඩිත කෙනෙක් මේ ග්‍රන්ථය 12 වන ශත වර්ෂයෙහිදී කරනලද්දේයයි කියත්. එසේ කීමට හේතුව මෙහි කර්තෘහු යථොක්ත විජයබාහු රජ යාණන්යයි සිතීමයි. 13 වන ශත වර්ෂයෙහි මේ කරන ලදයයි සිතීමට ප්‍රධාන හේතුවවූයේ යථොක්ත දඹදෙණි පරාක්‍රමබාහු රජුකල විද්‍යා ත්‍රිපිටකාචාර්ය්‍ය භදන්ත වාචිස්සර මහාස්ථවිරපාදයන් විසින් කරනලද පාලිභාෂාමය ථූපවංසය සිංහලට නගන ලද්දේය යන හැඟීමයි.

7 මූලාශ්‍රය—චතුර්විංශත් බුද්ධවිවරණයෙන් පටන්ගෙන ථූප වර්ණනා, ධාතුවර්ණනා, ධාතුබෙදීම, ධර්මාශොක, දෙවානම්පියතිස්ස යන රජදරුවන්ගේ සම්බුද්ධ ශාසන ප්‍රතිෂ්ඨාපනය, දුටුගැමුණු, එළාර යන රජුන්ගේ යුද්ධාදිය, දුටුගැමුණු රජයාගේ හා දශමහායොධයන්ගේ චරිත කථාදිය විස්තර කර රත්නමාලි චෛත්‍යය වර්ණනා කිරීමයි.

8 නාමාර්ථය—ථූපවංස යනු මාගධ භාෂාමය සමාස පදයෙකි. සංස්කෘත භාෂානුගතව ස්තූපවංශ වියයුතුයි. චෛත්‍යයන්නෙන් සෑ යනු තද්භව වේ. රත්නමාලි යන්නෙන් රුවන්මැලි කියාද, රත්න වාලුකායන්නෙන් රුවන්වැලි කියාද, තද්භව වේ.* රුවන්මැලි සෑය රුවන්වැලිසෑය යන නාම දෙකම මේ නයින් ශිෂ්ටව්‍යවහාරයෙහි ගැණේ.

* පාලිපොත්වල රතනමාලික රතනවාලුක යන නාම පෙනේ.

ථූපවංස ග්‍රන්ථිපද

විස්තරාර්ථ වර්ණනා.

1. වන පිට.

අනන්තවූ=(න+අන්ත) කෙළවරක් නැත්තාවූ, සීමාරහිතවූ, අප්‍රමාණවූ.

කරුණාවෙන්=දයාවෙන්, දුකට පැමිණි සත්ත්වයන් කෙරෙහි පවත්නා දයාවෙන්.

ෂඩ්අසාධාරණඥාන=අනිකකුහට සාධාරණ නොවන නුවණ (සයක්) එනම්–ඉන්ද්‍රියපරොපරියත්තඥානය, ආසයානුසයඥානය, යමකපාටිහීරඥානය, මහාකරුණාසමාපත්ති ඥානය, සබ්බඤ්ඤුත ඥානය, අනාවරණ ඥානය, යන සයයි.

චතුවෛශාරද්‍යඥානය=සතර ආකාර විසාරදඥානය, එනම්– බුදුන් "සම්‍යක් සම්බුද්ධයෙමි"යි කීකල තා විසින් අනභිසම්බුද්ධයහයි කියන්ට කිසි දෙවිමිනිස් බඹ ආදී කෙනෙක් ලොකයේ නොද ඇති(බව) "ක්ෂීණ ශ්‍රවයෙමි" යි කීකල නැති මෙනෙක් ආශ්‍රවයෝ තා විසින් අපරික්ෂණයහයි කියන්ට කිසිකෙනෙක් ලොකයෙහි නොද ඇති (බව) මේ ධර්මයෝ ස්වර්ග මොක්ෂයට අන්තරාය කරහයි කීකල නැති මේ ධර්මයෝ අන්තරායකර නොවෙයි කියන්නට කිසි කෙනෙක් ලොකයෙහි නොද ඇති (බව) මේ ධර්මයෝ නෛර්‍යාණිකයයි කීකල නැති මේ ධර්මයෝ අනෛර්‍යාණිකයහයි කියන්නට කිසිකෙනෙක් ලෝකයෙහි නොද ඇති (බව) යන සතර ස්ථානයෙහි තමන්ගේ විසාරද භාව ප්‍රත්‍යවෙක්ෂකරන බුදුන්ට උපන් සෞමනස්‍යඥානය, ප්‍රදීපිකාව බලා විස්තර දතයුතු.

අෂ්ටපර්ෂද්=ක්ෂත්‍රිය, බ්‍රාහ්මණ, ගෘහපති, ශ්‍රමණ, චාතුර්මහාරාජික, තව්තිසා, මාර, බ්‍රහ්ම යන අටපිරිස්.

අකම්ප්‍යඥානය=කම්පාකල නොහැකි නුවණ, ස්ථිරබුද්ධිය.

ඤාණවත්වූ=ඥානය ඇතිවූ, නුවණින් යුත්වූ.
විශාරදවූ=අධිකවූ, සමර්ථවූ.
වාදපථයෙක්=කථාමාර්ගයෙන්, වාදයට පැමිණෙන්නෙක්.
භුවනත්‍රයට=ලොකතුනට; ස්වර්ග, මර්ත්‍ය, පාතාල නොහොත් රූප, අරූප, කාම, යන තිලොවට.
විනයනය=හික්මීමට පත්කිරීම.
සහසිකවූ=කොපවන්නාවූ, කිපෙන්නාවූ.
අඞ්ගුලිමාල=ඇඟිලිමාලාවක් මෙන් එල්ලාගත් සොරෙක්.
අපරිමිතවූ=පරිමිතනූවූ, මෙපමණයයි ප්‍රමාණයක් නැතිවූ.
අතුල්‍යවූ=තුල්‍යනූවූ, සමානනූවූ. [කිවූ.
අවාච්‍යවූ=වචනයෙන් කියනොහැකිවූ, වර්ණනාකළ නොහැ
තිඹක්=ලාස්සතරක්.
නිධානකළ=තැන්පත්කළ.
රත්නමයන්=මැණික් වලින්, රත්නනවවර්ගයෙන් පමණකොට දක්වා තිබේ-ඔව්හු නම්- රන්, රිදී, මුතු, මැණික්, වජ්‍ර (දියමනති) ගෝමේද, වෛරළුමිණි, පබළු, නීල, පුෂ්පරාග, පච්ච යනුවෙත්.
උජ්ජ්වලිතවූ=(උ+ජ්වලිතවූ) දිලිසෙන, බබලන, බැබලීම ඇති. [අළුසි.
රත්නමාලි=රුවන්මැලි, රත්නමාලායෙන් බඳනාලද යනු
සාවධානව=වික්ෂිප්තනොවී, කලබල නැතිව.
අවික්ෂිප්තව=(අ+වික්ෂිප්තව) සිතනොයෙක් අත්ට නොයොදවා එකම කල්පනාවක යොදා.
දසාව=දෙස, පැත්ත.
සාරාසඞ්ඛ්‍යකල්පලක්ෂය=(සාර+අසඞ්ඛ්‍ය+කල්ප+ලක්ෂය) අසංඛ්‍ය කල්ප ලක්ෂසතරක්, කල්පයෝ වනාහි අන්තඃකල්පය, අසඞ්ඛ්‍යකල්පය, මහාකල්පයයි ත්‍රිවිධවෙත් අන්තඃකල්පයක් වනාහි මනුෂ්‍යායුෂ දශවර්ෂයේ පටන් ආරම්භව ක්‍රමයෙන් අසඞ්ඛ්‍යායුෂය දක්වා නැගීගොස් නැවත ක්‍රමයෙන් පහතබැස දශවර්ෂය දක්වා අඩුවීමට ගතවන කාලයයි. අන්තඃකල්ප විස්සක් අසඞ්ඛ්‍යකල්පයකි. මෙහි වර්ෂප්‍රමාණයෝ එකය දශය, ශතය, සහස්‍රය යනාදීන් සඞ්ඛ්‍යා ක්‍රම

ඉක්මවා සිටින හෙයින් අසඞ්ඛ්‍යකල්ප නම් වේ. සංවර්තය, සංවර්තස්ථායිය, විවර්තය, විවර්තස්ථායියයන සතර අසඞ්ඛ්‍යකල්පයෙක් එක්වූකල්හි මහාකල්පය නම්වේ. තවද යොදුනක් උස යොදුනක් පුළුල සිදුරු රහිත පර්වතයක් හවුරුදු සියකට වරක් සිනිඳු වස්ත්‍රයක් හැදගත් කෙනෙකු ඒ මුදුනෙන් යනවිට ඒ වස්ත්‍රය ගෑවී පර්වතය ගෙවෙතත් නොගෙවන තරම් කාලයයි උපමාකොට ඇති දීර්ඝකාලයක් කල්පයකි.

ඔබ්බෙහි=පෙර, එහා.
රූපශොභාවෙන්=ශරීරයේ යහපත් ලක්ෂණයෙන්.
සම්පත්තීන්=සැපතින්, ඉසුරෙන්. [අළුසි.
අමර=(අ+මර) එනම් දෙවියෝ, මරණයක් නොමැති යනු
අමරවති=දඹදිව පුරාතන පිහිටි අමරාවති නම් රාජධානිය.
අයාමෙන්=ඇවෑමෙන්, මරණයෙන් පසු. [කාරයා.
අයකැමියා=ආදායම එකතුකරන්නා, අයවැයබලන්නා, මුදල්
ලේකම්=ලියවිලි, ආදායම් ගණන් ලිපි.
අයවැය=ආදායම් හා වියදම.
මුතුන්මිමුතුන්=මුත්තා (සීයා) හා මුත්තාගේ මුත්තන්.
පරවිටියෙහි=පරම්පරායෙහි.

2 වන සීම.

යාචක=සිඟන, සිඟන්නන්.
සත්රුවන්=සප්තරත්නයන්, චක්‍රරත්නාදි සත හෝ මුතු මැණික් ආදිරුවන් සත.
මුවරදසළායෙන්=මල්පැණි සමූහයෙන්, රේණු සමූහයෙන්.
සන්තර්පණයකොට=පිනවා, සතුටුකොට.

(2)

කෙළියෙක=ක්‍රීඩාවෙක, සෙල්ලමක.
ලැව්ගිනි=දවාගනි, වනයේ හටගත්ගින්න.
මතැතක්හුමෙන්=මත්තහස්තියකුසේ.
විශ්වකර්මයා=සියලු කර්මදන්නා, එනම් ශිල්පකර්මයෙහි නිපුණ දෙවියෙක්. [භූමිය.
උත්පත්තිස්ථාන= (උත්පත්ති + ස්ථාන) උපදිනතැන, ජන්ම
ත්වක්පත්‍රාදිය=සුඹුල් හා කොළ ආදිය.
පඤ්චාභිඥා= (පඤ්ච+අභිඥා) අභිඥාපස, ඍද්ධිවිධඥානය, (ඍද්ධි ප්‍රභෙද දන්නා ඥානය) දිව්‍යචක්ෂු ඥානය, පරචිත්ත විජානනඥානය (අනුන්ගේ සිත්දන්නා ඥානය) පූර්ව නිවාසානුස්මෘතිඥානය, දිව්‍යශ්‍රොත්‍රඥානය යනපස.

අෂ්ටසමාපත්ති=අටවිධධ්‍යානය, ප්‍රථම, ද්විතීය, තෘතීය, චතුර්ථ යන රූපාවචර සතර ධ්‍යානයද ආකාසානඤ්චායතන, විඤ්ඤාණඤ්චායතන, ආකිඤ්චඤ්ඤායතන, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතන යන අරූපාවචර ධ්‍යාන සතරද යන අට.

ධ්‍යාන=දැහැන, භාවනාකිරීම.

සසරවැද=සංසාරයට පැමිණ, භවොත්පත්තියට පැමිණ.

සම්තිස්පෙරුම්=පාරමිධර්ම සමතිස, දශපාරමිතා, දශඋපපාරමිතා, දශපරමාර්ථ පාරමිතා යන තිස.

පාරමිතාදශය නම්–

දානං සීලඤ්ච නෙක්ඛම්මං පඤ්ඤාවිරියෙන පඤ්චමං
ඛන්ති සච්චමධිට්ඨානං මෙත්තුපෙක්ඛා ඉමෙදස.

යනුවෙන් ප්‍රකාශ දාන, ශීල, නෛෂ්ක්‍රම, ප්‍රඥා, වීර්‍ය්‍ය, ක්ෂාන්ති, සත්‍ය, අධිෂ්ඨාන, මෛත්‍රී, උපෙක්ෂා යන මොව්හුයි.

පස්මරුන්=මාරයන් පස්දෙන, ක්ලෙශමාර, අභිසංස්කාරමාර, අන්තකමාර, ස්කන්ධමාර දෙවපුත්‍රමාර යන පස්දෙන.

විදුරස්නෙහි=වජ්‍රාසනයෙහි.

සුදර්ශනවිහාරය=මනාදැකුම් ඇතියනු තේරුමඇති විහාරයක්.

ගඞ්ගාප්‍රවාහයක්=ගංගාවක ගලායන දියපාරක්, ගලන ගංගා ජලයක්.

කොල=බොල, එම්බල.

3 වන පිට

වහන්දෑ=වහන්සේ, වහන්සේලා.

උදයගිරි=සූර්‍ය්‍යාඋදාවන පර්වතය, මෙහි පර්වතයක් නොවූවත් උපචාර වශයෙන් උදාගිරියයි කියනු ලැබේ.

කුළුනැමතිවොටුන්නෙහි=මුදුන් නැමති ඔටුන්නෙහි.

පද්මරාගමාණික්‍යයක්= පියුම්රාමැණික, නෙළුම්මල්වැනි රක්තවර්ණයෙන් බබළනමැණික.

එසමයෙහි= ඒකාලයෙහි.

සෙවුනා අදහසින්=භාවිතය කරන කල්පනාවෙන්, පරිභොග කරන අදහසින්.

රත්හුගසා බෙදන්නාසේ= රතුහූලක්ගසා කොටස්කරන්නාක් මෙන්.

විලාසයෙන්=ආකාරයෙන්.

රම්‍යනම් නුවර=රඹ (ගම්) නම් නගරය.

(3)

මඟුල්පටහ=මඞ්ගල්‍ය බෙරවැයීම.
සරසව්දෑසි=සරසනුදූසි අලඞ්කාරකරනු දූසි.
මෝහ=මූඪකම, මුළාව, අඥානකම.
ළහිරුමඬල=උදයේ සූර්‍යමණ්ඩලය, අධිකරශ්මියෙන් වියුක්ත හිරුමඬල.
ළපලුවයට=ළාකොළ සමූහයට, අලුත් දළුසමූහයට.
ළැව්ගිනිකලඹක්=වනයේම වෘක්ෂයන්ගෙන් උපන් ගිනි සමූහයක් (ගිනිගොඩක්)
අභිසංස්කාර=රැස්කිරීම්, පිළිවෙළ කිරීම්. [මක්.
හෙදමන්ත්‍රයක්= වෙන්කරන මැතිරීමක්, කඩකිරීමට මැතිරී
වශවර්තිමාරයා= වසවත්මරු, සිදුහත් බෝධිසත්ත්වයන්ට බුදුවීනොදෙමි''සි පැමිණි එනම් මාරයා.
සෙණක්=හෙණයක්, අකුණක්.
දනව්සැරිසරා=ජනපදයක් පාසා ගමන්කර.
තෙලෙ=ඔය, අර.
ඔබවඩනාමග=උන්වහන්සේ වඩිනාමාර්ගයෙහි.
කප්සුවහසකින්=කල්ප දශසහස්‍රයකින්, කල්පලක්ෂයකින්.
තිලෝගුරු= තුන්ලෝකයට ආචාර්‍යවූ ස්වර්ග, මර්ත්‍ය, පාතාල නොහොත් රූප, අරූප, කාම යනු තිලොවයි.
ශර්කරා=සකුරු.
වක්කමක්=වක්කුළු අගක්, සකුරු උණුකොට බහලන වක් කුළු අගක්.
ප්‍රීතිරසයෙන්=ප්‍රීති නැමති රසයෙන්.
සන්තාන=සිත්, සිතිම්,
දෙව්දුවක=දෙවතා දූවකුගේ.
ගිලිහීබිමහුණු=ගැලවී බිම වැටුණු.
රත්නකඤ්චුකයක්=රුවන් පඬුවක්.
පවිත්‍රප්‍රාන්තයක්=පවිත්‍ර අද්දරක්, කඳුකෙළවරක්.
කඳුරැළියක්=කඳුවලින් ගලායන දියපාරක්, ගිරිකඳුරක්.
පරසතුමලින්=පාරිජාත පුෂ්පයෙන්, දිව්‍යලොකයෙහි පිහිටි පාරිජාත වෘක්ෂයේ මල්වලින්.
කඩුපුල්මල්=නාලොව මල් විශෙෂයක්.
මෙරපත්ලෙන්=මහමෙර පාමුලෙන්.
කප්රුකින්=කල්පවෘක්ෂයෙන්, කප්රුක්පුසෙකි.
දුහුල්=(කල්පවෘක්ෂයෙහි ලනලද) දුහුලවස්ත්‍ර, කොමුරෙදි.

රහතන්=ක්ෂීණාශ්‍රවයන්, කෙලෙස්නැසූවන්, සෘද්ධිබලය ඇත්තන්.

4 වන ඡීම.

රුක්පෙළක්=වෘක්ෂපංක්තියක්, ලොකුගස් පෙළක්.

කප්ගිනිගත්=හාත්පස ගිනිගත්, වටේට ගිනිගත්.

රුවන් මෙරක්=රත්නපර්වතයක්.

සවණක්රැස්=සයආකාර පාටින්යුත් රශ්මීන් නීල, පීත, ලොහිත, අවදාත, මාංජිෂ්ඨ, ප්‍රභාස්වර යන පාට සය.

ඡද්දන්තනාම්හස්තියා=ඡද්දන්තවිලෙහි වසනඇතා, දත් සයක් ඇති ඇතා.

සහම්පති=එනම් මහාබ්‍රහ්මයා. (4)

සරස්ධුරය=කුඩය ඇල්ලීමේ තනතුර, ඡත්තග්ගාහකධුරය.

සප්තබොධ්‍යඞ්ගධර්ම=බුදුබව පතන්නහුගේ සත්ආකාර ධර්ම, සමාධි, සති, ප්‍රීති, පස්සද්ධි, විරිය, ධර්මවිචය, උපෙක්ෂා යන සත.

වෙලාන්තය=වෙරළ, සමුද්‍රයේ ඉවුර.

තරඞ්ගපඞ්ක්ති=රළ පෙළ.

ලවණරසයෙන්=ලුණුරසින්.

මෛත්‍රිරසයෙන්=මෛත්‍රිය නැමති රසයෙන්.

මධුරවූ=මිහිරිවූ.

ව්‍යාමප්‍රභා=බුදුන්ගේ ශරිරයෙන් නිකුත්වූ බඹයක් පමණවූ රැස් සමූහය.

උදානශබ්ද=ප්‍රීතිශබ්ද, ප්‍රීතිහඬ.

ධ්වනි=හඬ, ඝොෂාව.

පොදබාරු=පොදවහනයවීම, පොදවැටීම.

මෙඝයා=වලාහකයා, වැස්ස.

ත්‍රිකූට=තුන්කුළු, ශිඛරතුන, සුවෙල නම් පර්වතය.

සප්තධර්මන්නැමති=සත්ආකාර ධර්මනැමති.

අලින්ද=පිල, ගෙයි එකපැත්තක් හෝ ගෙයි ඉදිරිශාලාව, ඉස්තෝප්පුව (අභිධානප්‍රදීපිකාව බලා විස්තර දත යුතුයි.)

සිවුවනක්පර්ෂද්= සතර ආකාර පිරිස, බ්‍රාහ්මණ, ක්ෂත්‍රිය, වෛශ්‍ය, ශුද්‍ර යන සතරකුල පිරිස.

සතරමාර්ගඥාන=සොවාන් සකෘදාගාමී, අනාගාමී, අර්හත් යන මාර්ගය පිළිබඳ නුවණ, සතර මගට පැමිණෙන නුවණ.

අෂ්ටවිධලොකධර්ම=ලාභය, අලාභය, අයසය, යසසය, නින්දාවය, ප්‍රශංසාවය, සුඛය, දුඃඛය යන පැවතුම් අට.

අනන්ත=(න+අනන්ත) කෙළවරක් නැති, බොහෝ.

5 වන පිට.

ලෞකිකොපමා= (ලෞකික+උපමා) මේ ලෝකයේ පැවතුම් සම්බන්ධ උපමා.

ධර්මෝපමා=(ධර්ම+උපමා) ධර්මය පිළිබඳ සමාන කිරීම, සමාන ධර්මකථා

ලොකොත්තර=(ලොක+උත්තර) ලොකයෙන් උත්තර, ලොක ස්වභාවට වඩා උසස්.

රාජසුකුමාරසේක=මොලොක් රජකෙනෙක්වනසේක. නො දැඩි රාජ්‍යයක.

බුද්ධසුකුමාරවනසේක=මොලොක් බුදුකෙනෙක් වනසේක.

අඩාලහෙයින්=බාගයක් හෙයින්, අසම්පූර්ණ හෙයින්.

කලල්ව=මඩව. [අටක්.

අටෝරාසියක්=(අට+උතුරු+සියක්) අටක් වැඩි සියක්, එකසිය

මගුල් ලකුණෙන්=මඞ්ගල ලක්ෂණයෙන්.

ප්‍රභාසාරය=කාන්තියෙන් බැබළීම අධික බව.

රන්පෝරුහෙයක්=රනින් සැදූ ලෑලි ඒදණ්ඩක්.

වල්කල=සුඹුල් පොතු.

අඳුන්දිවිසම්=අඳුන්වර්ණ ඇති කොටිහම්.

සිව්පිළිසිඹියාපත්=අර්ථ, ධර්ම, නිරුක්ති, ප්‍රතිභාන යන සතර විධ මනාදැනීමට පැමිණි, චතුපටිසම්භිදාප්‍රාප්ත ඥානයට පැමිණි.

අශරණීය=සරණක් නැති බවට පැමිණි.

(5)

සූවිසි අසංඛ්‍යක්=අසංඛ්‍ය විසිහතරක්.

බොධිසම්භාර=බුදුබව පිරීම, බුද්ධත්වය පිණිස පූරන පිරීම.

කල්පවෘක්ෂය=කප්රුක, ඉල්ලූදෙය ලැබේයයි සලකන ගස, කල්පරුක් පසෙකි.

සර්වඥතාඥාන=ආවර්ජනා විශෙෂයෙන් සියලුදේ දන්නානුවණ.

අමාඵල=අමෘතඵල, දිව්‍යභොජනීයඵල.

සමෘධවේද්‍යෝහෝසි=වැඩිවේද්‍යෝහෝසි.

අෂ්ටාඞ්ගයෙන් යුත් ශබ්ද=අඞ්ගඅටෙන් යුත් ශබ්ද, විස්සට්ඨ, විඤ්ඤෙය, මඤ්ජු, සවනීය, බින්දු, අවිසාරි, ගම්භීර නින්නාදි යන ශබ්දඅට.

6 වන පිට.

* ජටාධරවූ=ජටාව දරන්නාවූ; ජටිලයාවූ. [තෙජස.

තපෝතෙජස්=(තපස්+තෙජස්) තපස් කෙනෙකුට තිබියයුතු

කිඹුල්වත්=කපිලවස්තුපුරය, කපිලතපස්වී විසූ වනයෙහිවූ හෙයින් ඒනුවර කපිල නම්විය.

---

* ගාථාවල සන්නය උපග්‍රන්ථයෙහි අඩංගුවේ.

ප්‍රසූතවී=බිහිවී, ඉපිද.
එකුන්තිස්වසක්=(එක්+ඌන්තිස්) විසිනවවසක්.
මහාභිණික්මන්=තපස් පිණිස ගිහිගෙයින් පිටත්වයාම.
තුන්යලක්=තුන්වරක්.
පැදකුණුකොට= ප්‍රදක්ෂිණකොට, ගෞරවයෙන් දකුණට කැරකැවී.
ඇසතුබෝරුක=අශ්වත්ථබෝධි වෘක්ෂය, ඇහැටුබෝගස.
විසානකත=වෛශාඛනක්ෂත්‍රය,නකත් 27න්16යවන නැකත.
අග්‍රෝපස්ථායක= (අග්‍ර+උපස්ථායක) ප්‍රධාන උපස්ථායකයා සමීපයට පැමිණ සත්කාර කරන ප්‍රධානියා.
විවරණදී= ව්‍යාකරණදී, ප්‍රකාශයදී.
යුගඳුරු=යුගන්ධරය, මහාමෙරවටා පිහිටි සප්ත පර්වතයෙන් ප්‍රධානඑක, මහෙන්ද්‍රානම් පර්වතය.

මහෙන්ද්‍රා මලයඃ සහ්‍යඃ ශුක්තිමාන්, ඍක්ෂපර්වතඃ
වින්ධ්‍යශ්ච පරියාත්‍රශ්ච සප්තෛතෙ කුලපර්වතාඃ

යනු සප්තකූටවලට සංස්කෘත පොත්වල ව්‍යවහාර නාමයි.
සස්නෙන්=ශාසනයෙන්, ආගමෙන්.

(6)

අධිගමයක්=පිළිගැනීමක්, දැනීමක්.
අධිගමලබමෝවයි=ඥානය ලබම්හයි, පිළිගැනීම ලබම්හයි.
බුද්ධකාරක ධර්මයන්=බුද්ධත්වය සිද්ධකරන ධර්ම.

7 වන පිට

එකත්පස්ව=එකපැත්තකටවී, මූණට මූණලා නොසිට ගෞරව වශයෙන් පැත්තකටවී සිට.
අනුමෙවෙනිබණ=වැළඳීමට අනුව දෙසන ධර්මය, අනුමෙවෙනියනු අනුමෝදනාවයි.
කාමයන්ගේ=රාගාදි ආශාවන්ගේ.
ආදීනව=දොස, අගුණ.
ලාමකබව=මෝඩබව, දුරනොදක්නාබව.
සකිලිටිබව=කුණුසහිතබව, කිලුටුකම.
අනුසස්=ආනිසංසය, බලය, මහිමය.
ත්‍රිවිද්‍යායෙහි=තුන්ප්‍රකාර විශෙෂ දැනීමෙහි, පෙරවිසූ කඳ පිළිවෙල දන්නා පූර්වනිවාසානුස්මෘතිඥානය, දිව්‍යචක්ෂු නම් දිවසින්දන්නා නුවණ ආශ්‍රවක්ෂයකරඥානය නම්වූ කෙලෙසුන් නැසීමෙන්වන ඥානය, යන තුන් ඥානය.
[බලනු)
ෂඩ්අභිඥායෙහි=විශෙෂසෙන් දැනීම්සය. (පඤ්චාභිඥා යනු
නිරුපධිශෙෂ= (නිර්+උපධි+ශෙෂ) නැවත උත්පත්තියෙන් තොරවූ.

නිරුපධිශෙෂ නිර්වාණධාතුවෙන්=උපධි සැපයෙන් නිර්ශෙෂවූ නිර්වාණයෙන්, නිර්වාණ ධාතුව වනාහි සොපධිශෙෂ හෙවත් කෙලශපරිනිර්වාණය නිරුපධි හෙවත් ස්කන්ධපරිනිර්වාණයයි දෙයාකාර වේ.

අෂ්ටසමාපත්තිය= 2 වන පිට සම්බන්ධ විස්තරය බලනු.

රන්හුලින්=රත්රන් උළුවලින්.

සූත්‍රපිටකය=බුදුන් වදාළ දික්, මැඳුම්, සංයුත්, අඞ්ගුත්තර, කුදුගොත් යන සඟී පසින් යුත් බුද්ධධර්මය.

කෙළලක්ෂයක්=කෝටිලක්ෂයක්, ලක්ෂයේ ඒවා කෝටියක්.

සක්විතිරජව=චක්‍රවර්තිරජව, චක්‍රරත්නයේ බලයෙන් රජකරන රජු, චක්‍රරත්නය නම් සක්විති රජුන්ට පිනින් ලැබෙන සෘද්ධියෙන් යාහැකිවූ රත්නයකි.

8 වන පිට.

අභිධර්මපිටකය=බුදුන් විසින් දෙවියන් ප්‍රධානව වදාළ ධම්ම සඞ්ගණී, විභඞ්ග, පුග්ගලපඤ්ඤත්ති, ධාතුකථා, මූලකථා, යමකකථා, පට්ඨානකථා යන සත්ප්‍රකරණය.

විනයපිටකය=පාරාජිකා, පචිති, සුළුවග, මහවග, පරිවාර යන සඟී පසින් යුත් බුද්ධධර්මය.

පඤ්චාභිඥා= පස්අයුරු වෙසෙසා දැනීම්– ඔව්හු නම්– සෘද්ධි ප්‍රභෙද දැනීමේ නුවණ, දිව්‍යකනින් අසා දැනගැනීමේ ඥානය, අනුන් සිත් දැන ගැනීමේ නුවණ, පෙරවිසූ ජාතිපරම්පරා දැනීමේ නුවණ, දිවැසින් බැලීමේ නුවණ.

අපරිහීනධ්‍යානයෙන්= (අ+පරි+හීන+ධ්‍යාන) සම්පූර්ණ ධ්‍යාන[යෙන්.

බුද්ධකෘත්‍යයන්=බුදුවරයකු විසින් කළයුතු ක්‍රියා.

සිරියෙල්=හිරියල්.

පැනට=වතුර පිණිස.

මහාබොධිසත්ත්ව=බුදුබව පතන මහතාණෝ.

දෙයාසඞ්ඛ්‍ය=(දෙ+අසඞ්ඛ්‍ය) අසංඛ්‍ය දෙකක්.

ගෞතම=ගොතම, එනම් කුලයෙහි උපන් සිද්ධාර්ථනම් බුදුරජාණෝ.

ව්‍යාකරණ=විශෙෂයෙන් ප්‍රකාශකිරීම, විවරණය; විවරණනම් බෝසත්කෙනෙකු දුටුකල බුදුකෙනෙකුන් විසින් මේ තෙමේ අසවල් කලැ අසවල් නමින් බුදුවන්නේයයි කරනලද ප්‍රකාශයයි.

9 වන පිට. (8)

දිව්පිළි සඟලක්=දිව්‍යමය වස්ත්‍රදෙකක්.
ආරාමකාය්‍ය=ආරාම සම්බන්ධ කටයුතු.
අසඞ්ඛ්‍යයක් කප්=කල්ප අසඞ්ඛ්‍යයක්.

10 වන පිට.

අගාමක=ග්‍රාමයක් නැති, ගමකනොපිහිටි, ගම නම් මිනිසුන් වැඩිගණනක් ගෙවල්තනා ගෙන වාසය කරන පෙදෙසකි.

අරණ්‍යයෙහි=කැලෑයෙහි, වනයෙහි.

සිංහයොනියෙහි=සිංහජාතියෙහි, සිංහදෙනුවක කුසයෙහි. "සහ යොන් සතුන් කියලු-සඳ ඉතිරි ලිඟුනම්."

නිරොධසමාපත්තිය=අටවනු සමාපත්තිය, නිරොධයනම් නිර්වාණයයි; අෂ්ටසමාපත්ති යනුබලනු.

සමවැද=ධ්‍යානය පිණිස පැමිණ.

ප්‍රව්‍රජ්‍යාවෙන්=පැවිදිවීමෙන්, මහණවීමෙන්.

අනාථයන්ට=නාථනොවන්නන්ට, පිහිට නැත්තන්ට, බල හීනයන්ට; නාථශබ්දයෙන් ප්‍රධාන බව කියත්.

11 වන පිට.

භද්‍රකල්පයට=එනම් කල්පයට. භද්‍රයන්නෙන් මඞ්ගල්‍ය, උතුම් උසස්, හීනනොවන අර්ථයෙනදේ.

ජටිල=ජටාවක් ඇත්තා යනුයි.

මහරැටියක්ව=රටනායකයෙක්ව, මහා ජනප්‍රධානියෙක්ව.

අසමසම=අසමානයන්ට සමවූ, බුදුවරයන් වහන්සේට සමවූ වෙක් නොමැත්තේය යන අර්ථයෙන් අසමසම නම් වේ. අසමනම් බුදුන්ට සමහෙයින් අසමසම වන්නේය.

සුමෙධ=මේධයෙන් බබළන්නේය යන අර්ථයි.

උත්තරනම් මානවකව ඉපිද=උත්තර නම් තෙමේ මානවකවූ සමයෙහි සුමෙධබුදුන් හමුවටපත්වූ බැව් මෙයින් ප්‍රකාශකෙරේ.

බුදුපාමොක්=බුදුන් ප්‍රමුඛව, බුදුන් ප්‍රධානකොට ඇතිව.

සතර මහාවිපයේ= මහාවිපසතරේ සතරමහාවිපයෝ නම් ජම්බූවිපය, උතුරුකුරු දිවයිනය, අපරගොයානය, පූර්වවිදෙහය යනුවෙත්.

අතම්කාසිය=තමාගේ කටයුතු.

12 වනපිට. (11)

තුන්වෙද=ත්‍රිවෙද, ඍග්, යජුර්, සාම යන වෙදතුන, මේවෙ දයෝ මහාබ්‍රහ්මයා විසින් ප්‍රකාශකරන ලද්දෝ යයි හින්දු දේශවාසීහු විශ්වාස කෙරෙති. ඍග්වෙදයනම් ප්‍රථම වෙදයයි. ගිනි වායු ආදිය දෙවතාකොට ඔවුන්ටත් දෙවියන්ටත් සතුටින් යාච්ඤාකරන ශාස්ත්‍රයයි. යජුර්වෙදයෙහි දෙවතාවන්ට කරන පූජායාච්ඤා ක්‍රමය ප්‍රකාශයි. ඒ කෘෂ්ණය ශෙවේත යයි විවිධාකාරයි. සාමවෙදය නම් ගීතිකා සින්දු වෘත්තවලින් යාච්ඤාකිරීම ප්‍රකාශ කරනලද ශාස්ත්‍රයයි.

මඤුරා=මඤ්ර, පරසතු, පාරිජාත.

දශබලධාරි=බලදශයක් ධරන්නාවූ.

ඵකාතුවන=අනූඑක්වන.

13 වන පිට.

උගුවූ=උසස්, තද, නපුරු වැඩි.

ඉෂවාඵයෙන්=(ඉෂට+අඵයෙන්) කැමතිවන ලද අභිප්‍රායෙන් ගහපත් අඵයෙන්.

(12)

යශොපරිවාර=(යශස්+පරිවාර) කීර්තිය හා පිරිවර.

ඍඬ්‍යනුභාවයට=(ඍඬි+අනුභාවයට) ඍඬිබලයට, අහසින් යාම් ආදි මහබලයට.

දිවමඤුරාපියුම්=දිව්‍යමඤ්රපුෂ්පයන්.

සිවුවනක් පිරිස්=සතර ආකාර සෙනග, බ්‍රාහ්මණ, ක්ෂත්‍රිය, වෛශ්‍ය, ශුද්‍ර යන සතර වර්ගයට අයත් සේනාව නොහොත් සිවුපිරිවරයි. එනම් මහණ මෙහෙණි උපාසක, උපාසිකායි

14 වන පිට. (13)

කපපියභාණ්ඩ=සඞ්ඝයාවරුන්ට කැපවූ බඩු, ශ්‍රමණ පරිෂ්කාර.

සස්නා=ශාසනය.

15 වන පිට.

අඳුන්=අඤ්ජනය, ඇසේ ගාන අඳුන.

සස්නා=ශාසනය.

ගිලන්=මහලුකමින් ලෙඩව, රොගාතුරවීම, පිඩාවට පැමිනීම.

(14)

පතතුණ්ණදෙශය=පවවසත්‍ර උපදිනදෙශය, මිශ්‍ර(මිසර)දෙශය වියහැකියි.

චීනදෙශය=චීනදෙශය, චීනරට.
කොසෙය්‍යපිළි=සේදවස්ත්‍ර, පටවස්ත්‍ර.
පලස්=කම්බිලි, ඝන රෙදි විශෙෂයක්.
දුහුල්=දුකුලවස්ත්‍ර, පට්ටාපිළි.
රත්පටක්=රන්දැමයක්, රත්රන්මාලයක්.
ඝටීකාර=කුම්භයන් (කළගෙඩි) සාදන්නා, කුඹලා, මෙකල බඩහැලයායයි කියනු ලැබේ.
වතාවත් සැපතින්=උපස්ථාන සැපයෙන්.

16 වන පිට.

විවරණලත් නියාව=විවරණ ලැබූ අන්දම.

ප්‍රථමකථා නිමි.

සූවිසි=(සිව්+විසි) විසිහතර, (වකාරයාගේ ලොපය හා වකාරස්ථ උකාරයාගේ ලොපයද සකාරයාගේ පිළිවිපර්‍යාසයද සිඩයි.)
සමත්‍රිංශත් පාරමිධර්මයන්= සමතිසක් පෙරුම්දම්, දශපාරමිතාය, දශඋපපාරමිතාය, දශපරමාර්ථපාරමිතා යන තිස.
විශ්වන්තරතමභාවයෙහි=වෙස්වන්තර නම් රජයෙක්ව ඉපදි ජීවිතයෙහි.
කුශලසම්භාර=කුශල්රැශිය, කුශල්භාරය.

(15)

ආයුඃප්‍රමාණයෙන්=ආයුෂ පමණින්.
සක්වල=චක්‍රවාට වල.

17 වන පිට.

අනිත්‍ය=(අ+නිත්‍යය) නිත්‍යභාවයක් නැති; ස්ථිරව නොපවත්නා.
දුක්ඛය=දුකය
අනාත්මය=තමාය කියන්ට යමක් නැති ස්වභාව
“මමය මාගේ මේ - සිත වරදවා දැනු මේ
බලා අඩුරුව මේ-ඉසාදුරු ලියකැයි සිතා වැනි මේ”
අභිසමය=දැනීම, අවබොධය.
නෛර්‍යාණික=කිලෙසටම පමුණුවන ස්වභාව ඇති, නිර්වාණයට අයිති.
මෙර=මහමෙර, මේරුපර්වතය.
අනික්තුන් මුහුණ=අනික් තුන්පැත්ත.

වෛශ්‍යකුලය=වෙළඳකුලය ආඪ්‍යකුලය,
ක්ෂුද්‍රකුලය=කුඩා කුලය, හීනකුලය, ශුද්‍රවංශය.
ලෝකසම්මතය=ලෝකයෙහි (උසස්යයි) නියමයෙන් පිළිගන්නා ලද්ද.
සුරාධූර්තනොවෙති=රාමෙරයපානය කරනතක්කඩි නොවෙති. ධූර්තශබ්දයෙන් වංචා,තක්කඩි යන අරුත්ගෙනදේ.
අඛණ්ඩවූ=ඛණ්ඩනොවූ, නොහෙදවූ, නොකැඩුණු.
පඤ්චමහාවිලෝකනය=මහපස්බැලුම, බුදුකෙනෙකුන් ලොව ඉපදීමට පෙර කාල, දීප, දෙශ, කුල, මවු යන පස කෙරෙහි මනාසේ කරන බැලීම. i කාලවිලෝකනය නම් මනුෂ්‍යයන්ගේ අතිහීන නූවූද ඉතා අධික නූවූද කාලය වෙසෙසා බැලීමයි. ii දෙශවිලොක්නය නම් ප්‍රත්‍යනතනූවූද බුදුවරයන්ගේ උත්පත්තිස්ථානයවූද බුධශාසනය පැවැත්වීමට නිවාසිවූද මධ්‍යදෙශයක් වෙසෙසා බැලීමයි. iii දීපවිලොකනනම් බුදුවරයන්ගේ උත්පත්තිය නිත්‍ය උත්පත්තියට හෙතුවූ ඒපයවෙසෙසා බැලීමයි. iv කුලය වෙසෙසා බැලීම. v සුදුසු මෑණියන් වෙසෙසා බැලීම. එයින් කීහ.

"කාලං දීපංච දෙසඤ්ච කුලං මාතර මෙවච
එතෙ පඤ්චවිලොකෙත්වා උප්පජ්ජන්ති තථාගතා"යි

ප්‍රතිඥා=පොරොන්දු, ගිවිසුම්.
සමුදී=අවසරදී, අවසර ලබා.

18 වන පිට. (16)

විගත සුරාපාන ඇති=හරනලද සුරාපානය ඇති.
අෂ්ටාඞ්ගසීලය=අඞ්ගඅටකින් යුත් ශිලය, අටසිල්.
සතරවරම් රජදරුවෝ=චාතුර්මහාරාජික දෙව්රජහු. ඔව්හු කවරහයත්? විරූඪ, විරූපාක්ෂ, වෛශ්‍රවණ, ධෘතරාෂ්ට්‍ර යන සිවුදෙනයි.
අනවතප්තවිල=හිමාලවනයෙහි පිහිටිවිලක්, හිරුරස්නයෙන් නොතැවෙන්නේය යන අර්ථයි.
දෑවාණ්අතලෙක=පළිඟුගල් තලාවක.
අලතාපිරියම් කළාක්වැනි=ලාකඩවලින් (පරිකර්මය) පිළියම් කළාක්සේ, ලාකඩවලින් රතුවට සාදා වාත්තු කළාසේ, මෙයින් තොල්වල රක්තභාවය හා මට සිලුටුභාවය හැඟවූහ.

කෛලාශපර්වතය=එනම් පර්වතය, හිමාලපර්වතයේ මුදුනක්, කුවේරයාගේ වාසයවූයේ මෙහියි.

දකුණුළැය=(දකුණු+ඇළය) දක්ෂිණ අංශය.

තුෂිතභවනය= තුසිතනම් දිව්‍යලොකය, තුසිතයනු එහි සන්තුෂ්ටිය ඇත්තේ යන අළුසි.

සෞමනස් සහගත=සතුටින් යුක්ත.

ඥානසම්ප්‍රයුක්ත සංස්කාර කුශලචිත්තය= නුවණින් බැඳුණු සංස්කාර කුශලින් යුක්තසිත.

විපාකචිත්තයෙන්=දෙවරක් පිරිසිඳුකරනලද සිතින්.

අසූමහසව්වෝ=මහාශ්‍රාවක අසූපිරිස, ශාරිපුත්‍ර, මුගලන් ආදි කොට ඇති අග්‍රශ්‍රාවක අසූ නම.

පසේබුදුහු=ප්‍රත්‍යෙකබුදුහු, තමන්ට නිවන් දක්කහැකි අන්‍ය පුද්ගලයන් නිවන් දක්විය නොහැකි බුදුහු.

චුතික්ෂණයෙහි=චුතවන කෙණෙහි.

චුතිචිත්තය=චුතවයාමේ සිත.

ප්‍රතිසන්ධිචිත්තය=පිළිසිඳ ගැනීමේ චිත්තය.

සතරවනගර්භාවක්‍රාන්තියෙන්=සතර ආකාර කුසපිළිසිඳගැනීමෙන්.

ධර්මකථිකයක්හුමෙන්= ධර්මදෙශනා කාරයකුමෙන්, ධර්මකථා කාරයකුසේ.

මණිබන්ධයෙන්=මිණිබහනෙන්, මැණික් කටුව.

ජ්‍යොතිරඞ්ගමාණික්‍ය=ස්වභාවයෙන්දිලිසිමෙන්යුක්තමැණික දෑරගමිණ, රතුකැටය, පළිඟුමැණිකයයිද කියත්.

රත්පලස්හුයක්=රතුකම්බිලි නූලක්.

19 වන පිට. (17)

යුගාන්තවාතසාගරතරඞ්ගපඞ්ක්තියක්=යුගය කෙළවරවීමේදී වාතයෙන් සාගරය චංචලවී නගින රළපෙළක්.
"ප්‍රලයෙ භින්නමර්‍ය්‍යාදා භවන්තිකිල සාගරඃ."

අත්සන්කොට=අතින් සංඥාකොට.

උද්දාම සාගරයෙහි=රළින් උඩට නැගීගිය සාගරයෙහි.

උද්දාම=එසවීම.

කල්පලතාවක්=කප්ලියක්.

රන්ලිය වනයක්=ස්වර්ණලතා වනයක්.

චිත්‍රලතාවනය=ශක්‍රයාගේ එක් උයනක්.

පස්වනක් බඹරගණන්=වර්ණපසෙක බමර සමූහයන්.
කුල්මතින්=උඩඟුවෙන්.
රන්සිව්ගෙය=සුවර්ණමය දොලාව,
මඟුල්සල්ගස=රජුපැමිණ ගිම් නිවීම් ආදිය කරන සෙවණ යට අසුන් පිහිටි ශාලවෘක්ෂය.
රුක්පෙළද=වෘක්ෂපංක්තියද.
මෘදඞ්ග=මිහිඟුබෙර, මෙඝධ්වනිය, අහස් ගිගිරීමේ නාදය.
සිසාරන් නාක්මෙන්=වටකරන් නාක්මෙන්.
මෘගාඞ්ග නාවන්=මුවදෙනුන්.
හංසාඞ්ග නාවක්=හංසධෙනුවක්.
ළපලලවයන්=ළාකොළ, ළාපත්‍ර.
හස්තපල්ලවය=අතුල්තලය, අතුල්තල නැමති පත්‍රය.
තුල්‍යනාකොට=සමානකොට, තුල්‍යකොට.
රන්කම්කළ=රත්රන්වැඩකළ, රනින් විසිතුරු වැඩකළ.
කොමුපිළියක්=දුහුල්වතක්, පට්ටවස්ත්‍රයක්.
මසක්හු=මත්ස්‍යයකු.
මැකිණියකා=මකුණියක් විසින්.
විළිදුහ=ප්‍රසවකළහ.
බණපලඟ=වාඩිව බණකියන ආසනය.

20 වන පිට. (18)

ප්‍රහීණවූ කාමරාග ඇති=කාම ආශාව නැතිකළ.
සුඬාවාසිකා=එනම් බ්‍රහ්මලොකවාසී.
මඟුල් ගැත්තෝද=මඞගල්‍ය මෙහෙකරුවෝද.
පහස්ඇති=ස්පර්ශය ඇති, ගැහැටීම ඇති.
සුවර්ණාඞකුරයක්= (සුවර්ණ+අඞකුරයක්) රත්රන් පැළැටියක් පොළොවෙන් නගින මොටෙයියා අඞකුරය නම්.
එකාඞ්ගනාවූ=එකම මිදුලවූ.
නිදුකාණනී=දුක්නැති උතුමාණනී, දුක්නැත්තාණන්.
කුහුල්ව=සැකව.
උත්තරමිසී=උත්තම යාවෙමිසී, උසස්මිසී.
සුදුපියුමෙක්=සුදුමලෙක්.
පිල්ලූ=(පිළු) කොරු, ජාතිකොරු.
කාසශ්වසාදි=කැස්ස හා ඇදුමාදි, කැසිමුසු ආදි රෝග.

ගංහෝ=ගංගාඕයවල්.

21 වන පිට.

ශක්රා=සකුරු.

පස්පියුම්=පඤ්චපද්ම, ඇඹුල උපුලු රත්පියුම්, හෙළපියුම්, කල් හාර යන පස.

වෙලෙප්ශාඛාය=මහාශාඛා හා ශාඛා; අතු හා රිකිලි සමූහය.

දෙබුමු=තට්ටුදෙකකින් යුක්ත.

පියුම් වියන්=පද්මවිතානයන්.

මල්ගුළාවක්=මල්ගෝලයක්, මල්ගුළියක්.

තෙවුනා=බබළන, සෙලවෙන.

වල්විදුනා=වාලව්ජිනීපත්.

පුෂ්පධූප=මල්දුම්, මාලාධූම.

ගන්ධධූප=සුගන්ධදුම්, ගන්ධධූම.

පරිවාසිතවිය=(සුවඳ) කවන ලද්දේවිය. හෙවත් හැමතැන්ම (සුවඳ) පිරීගියේවිය.

පොරගිත්=සොඬඅගිත්.

ජලකණිකාසෙන්=ජලඉසින කෙම්සෙන් දියබිඳුවලින්

ඇත්පොව්වන්=හස්තිපොතකයන්, ඇත්පැටවුන්.

(19)

මඬුවන්=මණ්ඩූකයන්, මැඩියන්.

"අග්ගොහමස්මි ලොකස්ස, ජෙට්ඨොහමස්මි ලොකස්ස, සෙට්ඨොහමස්මි ලොකස්ස, අයමන්තිමාජාති, නත්ථිදානි පුනබ්භවො" යි මේවනාගී සියලු බුදුවරයන්ගේ සිංහනාද යයි. එහි භාවය- මම (දැන්) සමස්තලෝකයට අග්‍රවූයෙමි, ජ්‍යෙෂ්ඨවූයෙමි, ශ්‍රෙෂ්ඨවූයෙමි, මේ මාගේ අන්තිම උත්පත්තිය වන්නේය, යළිත් උත්පත්තියක් මට නැත්තේය.

ජයතුරුසක=ජයසකත්, ජයසිහිවීමට පිඹින සක්ගෙඩිය.

22 වන පිට. (19)

නාගමාණවිකාවන්=නාගමාණවියන්, නාලියන්.

වන්දිභට්ටයන්සේ=සතුති පාඨකයන්මෙන්, සතුති වශයෙන් ගුණවණීන විරිදුකාරයන්මෙන්.

පඤ්චසිඛදිව්‍යපුත්‍රයා=පන්සිළු නම් වීණාගායක දෙවතාවා. පඤ්ච=පස, සිඛ=සිළු හෙවත් කොණ්ඩය, මොහට සිළු පසක් ඇති හෙයින් පන්සිළුනම්.

මානයේ=ප්‍රමාණයේ.

මිලක්සා=මලක් සමාන.
දෙසිද්ද=(දෙ+ඉද්ද) ඉද්දමල් දෙක, සීනිද්ද, බොලිද්ද දෙක.
සුරභිඋපුල්=සුවඳ මහනෙල් විශෙෂයක්.
පරසතු=පාරිජාත, දිව්‍ය ලොකයේ මල් විශෙෂයක්.
කෝවිළාර=කොවිදාර, යුගපත්, කොබෝලීල.
කුරුකේ=සුවඳ හමන ගොඩමල් විශෙෂයක්.

(20)

සතරයාළු දසාමුණක්=යාල් 4 ක් හා අමුණු 16 ක්, යාළුකට අමුණු විස්සකි.
සෙව්වන්දි=රෝසමල්.
සෞගන්ධික=සුගන්ධික පුෂ්ප; ඕලුමල්.
මරුවවිදුවන=මල්විශෙෂයන්.
බෙලුවපාණ්ඩුවීණාව=පන්සිළුගේ තුන්ගව්වක් උසඇති එනම් වීණාව, රවිකිස්කූය. *
ලොහිතඞකමය= රක්තමාණික්‍යයෙන් සෑදූ, ලොහිතනම් ලෙහෙසි; ලෙහෙවන් මැණික ලොහිතඞකනම්.
කණාමෘත=(කණ්+අමෘත) කනට අමෘතයක් ලෙස, කනට වැටෙන අමාවක්.

23 වන පිට. (20)

සවාමිදරු සිගිත්තාගේ= ළදරුවූ සවාමිදරුවාණන්ගේ; බොල දවූ සවාමිදරුවාගේ.
ධනලාභී=ධනයට ආශාවත්, ධනවත්.
පතුල් සුන්දෙක=පතුල් සුගුදෙක, කුඩාපතුල් දෙක.
ජටාගෙහි=තලප්පාවෙහි.

(21)

ලදපස්මල්= බැදිසුන්සාල්, අබ, තණහාල්, විලද, සමන් කැකුළු යන පස.
වෙදය=සෘග්, යජුර්, සාම අථර්ව යන බ්‍රහ්මදෘෂ්ටිය; සතරවෙද ශාස්ත්‍රය.
අටෝරාසියක්=(අට+උතුරු+සියක්) එකසිය අටක්.
ඉඳුල් තොඑ=තොළුගා ඉඳුල්කළු ආහාර.
කපිළුවන්=පිංගලවර්ණය, ගිනිදැල්පාට
ලක්ෂපුස්නා=ලක්ෂයක් වටිනා.
සතර පූර්වනිමිත්ත=බුදුවීමට පෙරදුවූ නිමිති සතර, ඔවුහු කවරහයත්– ජරාරූපය, ව්‍යාධිරූපය, මෘතරූපය, ශ්‍රමණරූපය,"යනුයි.
අරමණනාස=කෙළවර මොටවීගිය නාසය. ළදරුනාසය.

---

* බෙලු යනු හින්දි භාෂාවේ වීණාවට හෝ රවිකිස්කූයට කියන නමයි

එක්මැසිවූකල=එක් මාසයක් ගතවූකල.

24 වන පිට.

වප්මඟුල්=වැපිරීමේ මඞ්ගල්‍යය.
සේවතුන්=සේවක සත්‍රීන්.
ආනාපානචතුත්‍ථධ්‍යාන=ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කිරීමෙන් පවත්නා සතර වන ස්මෘති භාවනාව.

(22)

යසශ්‍රී=කීර්ත්‍ති ශ්‍රීයාව, යසස් හා ශ්‍රිය; දුනුමුඩාව=දුනුකෙලවර.
දාරාභරණය=සත්‍රීන් පොෂණය කිරීම.
අඞ්ගිරසකුමාරයෝ=බොධිසත්ත්ව කුමාරයෝ, අඞ්ගිරස් සෘෂිහුගේ ගොත්‍රයෙන් උපන් හෙයින් සිඩාළු කුමාරයෝ අඞ්ගිරස නම් ලබත්, ශරීරයෙන් බඹයක් පමණ රශ්මි මාලාවෙන් යුක්ත හෙයින් බුදුවරයෝ හෙවත් බොධිසත්ත්වයෝද ඒ නම ලබත්.

25 වන පිට.

හිණිපෙති=ඉණිමංපෙති, ඉණිමංපඩි.
සරත්සමය=ශරත්කාලය.
හීතල ශොභාවෙන්=ඊතල අලංකාරයෙන්.
ජිණ්ණව්‍යාධිමෘත=ජරා, ලෙඩ, මළමිනී.
වීවිපිල් නැමති=වීවී ආශ්‍රිතව පිහිටි පිල් නැමති.
මලස්නෙහි=මල්අස්නෙහි.
පුරසත්‍රී සමූහයා=රාජසත්‍රීන් සමූහය.
මනදෑල=මනෘභී ආශාව; සිත්හී ආශාව. [නම්.
බැදෑණි=නෑනාකෙනෙක්, සහෝදරයකුගේ භාය්‍ය්‍යාව බදෑණි
රුමුහුදෑ=රූපශොභා නැමති සමුද්‍රගුණ ඇත්තා, රූපයේ ලක්‍ෂණය ප්‍රමාණයෙන් කියනොහැක්කාවූ තැනැත්තා යනු හැගවීමයි.

26 වන පිට.

විකාර=වෙනස, පෙරළීම්ගති.
බිම්බාදේවින්=එනම් දේවිය; යශොධරාදේවිය.
අතුල් සුග=අලුසිගිත්ත, ඇඩා අල්ල.
කරවැකුණේනම්=අතතැවරිණිනම්.
මලක්වැන්න=මලපතක්මෙනි, තොණ්ඩුවක්මෙනි.
කථක=එනම් බමුණු යාවකයෝ; පථික=මාගීඅතර සිටිමින් සිගමන් ඉල්ලන යාවකයෝ.
පෞරාණික=ව්‍යාසාදි සෘෂීන්කල ශාස්ත්‍රය දත් හිගත්නෝ.
තාර්කික=තර්කකිරීමෙන් දිවිරැක ගන්න යාවකයෝ.

ගමික=ගම්හිවසන හිඟන්නෝ.
වාදික=වාදකථාවෙන් දිවිරැකගන්නා හිඟන්නෝ,නොහොත් ගායනාදිය කිරීමෙන් දිවිරකින සිඟන්නෝ.
භට=භට යාචකයෝ; බජ*=කොර, කොරු.
බධිර=බිහිරි හිඟන්නෝ.
පඞගු=අත්පා වසඟනැති හිඟන්නෝ.
ගිලාන=වයසින් රොගාතුරවූ සිඟන්නෝ.
දීනා=දීන, බැගෑපත්.
ෂොඩෂවිධ යාචකයන්=දහසය ආකාර හිඟන්නන්.
සතර අපාය=තිරිසන් යෝනිය, ප්‍රේතවිෂය, අසුරකාය, අපාය යන සතර, සැපයෙන් තොරස්ථානය අපාය නම්.
අසර=මාගී හසර.

27 වන පිට. (24)

කාමාදිවිතර්කයෙන්=කාම, ව්‍යාපාද, විහිංසා, යන තුන් ආකාර අරමුණෙන්.
උතුරුසළ නකත=උත්තරාෂාඪ නක්‍ෂත්‍රය, නකත් 27 න් විසි එක්වැන්න.
අට ඉස්බක්=බඹ 280 ක් දුර. [කාලයක්
බුද්ධාන්තරයක්= (බුද්ධ+අන්තරයක්) බුදුකෙනෙකුට අයත්
ශ්‍රමණ පරිෂ්කාර=මහණ පිරිකර, පැවිජි කෙනෙකුට වුවමනා කරන පිරිකර.
හත්සළුදෙක=හැඳිවස්ත්‍රදෙක, හැඳිශාටක දෙක.

28 වන පිට. (25)

දුෂ්කරක්‍රියා= බොධිසත්වයන් සැපවත් ආහාර පානාදියෙන් ශරීර පොෂණයට ඉඩනොතබා යත්තමක් අනුභවයෙන් විසීමෙන් සයවසක් කළදුෂ්කර ක්‍රියා.
විසානැකත= 8 වෙනි පිට බලනු.
භික්‍ෂාචාර=පිඬු සඳහා හැසිරීම.
සමවත් සුවෙන්=සමාපත්ති සැපයෙන්.
කෙලෙඹි පුත්‍රයාගේ=ධනවතාගේ, ගෘහපතියාගේ.
තනපාමුල=තනපුඩුමුල, කිරිබුරුල්ල ළඟ
නවුන්= අභිනවවූ, අලුත්"නැවුන්".
උදැගිනිකොට=ලිප්ගිනිකොට දමා.
දැවාණ වටසේ=පළිඟු බුබුලක්මෙන්.
දක්‍ෂිණාවෘත්තව= (දක්‍ෂිණ+ආවෘත්තව) දකුණට කැරකැවී.

29 වන පිට. (26)

බුහුණනියෙනී=නැගණියෙනි, සහෝදරියෙනී.

වෙලෙච්ච වෙලෙච්ච=ඉක්මනින් ඉක්මනින්.
කනකකටක=රනින් සෑදූවළලු.
රසනා=බඳපටිය, මෙඛලාදාමය, "රසන්දම".
නූපුර=පයේලන "ශිලම්බු" * නම් පාවළලු.
තාඩඞ්ග=කණාභරණ, තෝඩු.
එක්වැටිපාමුදු=එක්වටයකින් යුත් පාලනමුදු.
පාසළඹ=පයේලන ආභරණ, වළලු.
පාදංගා=පා වැසුම්, මේස්; ඔරවැසුම්=උරවස්නා ආභරණ.
විජවස්ත්‍ර=වස්ත්‍ර විශෙෂයක්, හඳනාවස්ත්‍ර.
කකුදපාද=පාමුදු, පාදපත්‍ර, පාදඞගුලි, පාදනඛ යන මේවා
පාදවල ලන වෙනත් ආභරණ විශෙෂයෝයි.
හස්තමුද්‍රිකා=අත්මුදු; කෛපෝට්ටු=අත්වළලු, බාහුවළලු,
රන්සවඩි=රන්හවඩි, රත්රන්මෙඛලා.
මණිකෙවළලු=අත්වළලු.
මණිකෙවඩම්=හස්තාභරණයක්, මැණික්දම.
කාඳුපාප්පු=අත්වැසුම්; පමුතිලිංගං=වහන් විශෙෂයක්.
පට්ටකාර=ශ්‍රිවාභරණ විශෙෂයක්.
කිඞ්කිනිකරන්නාසේ=එකක් උඩ අනිකක් තබන්නාසේ.
සුප්‍රතිෂ්ඨිත=මනාසේ පිහිටි.
වසාරෙද=පෙකිනියෙහි පටන් පහළට තිබෙන ලොම් පෙළ.
එකාවැළ පළන්=එකාවලිය නැමති පැළඳිම්. දසරුවෙන් උර
යක් පන්නා ලනමාලය.

30 වන පිට. (27)

කාලනාගරාජයා=එනම් නාගරාජයා; තුන්පය=ප්‍රාසාදතුන.
දිවාවිහාරකොට=දවල්වි සීමකර, දවල් වාසයකර.
රසාතලයෙහි=එනම් නාගලොකයෙහි, අතල, විතල, මූතල
රසාතල, තලාතල, මහතල, පාතාලයන නාලෝ
සතින් එකක්.
රන්ඇගෑය=සවණ්ණ අග්ඝිකාව, රන්ගෙඩිගේ.
සුවඳවිතක්=පුෂ්පභාජනයක්.
කුසතණ=කුශතෘණ, ඉලුක් විශෙෂය,
සතර වියඞ්ගාධිෂ්ඨානයෙන්=සතර අඞ්ගයකින් යුත් වීර්‍ය අධි
ෂ්ඨානය, ලේ මස් වියළීගොස් සම්නහර ඇටශෙෂ
වෙතත් අත්නාරිම් කරන අධිෂ්ඨානය.

31 වන පිට. (27)

සන්තුසිත=එනම් දෙව්ලොව; සුසාම=එනම් දෙව්ලොව.

---

* ශිලම්බු යනු දඬ කඟිත වළල්ලට දෙමළෙන් කියන නාමයයි. ද්‍රවිඩ ස්ත්‍රීයෝ මෙය බොලට මතුවේ පළඳිත්.

විෂය=බලය, තත්වය; වසවත්තිමාරයා=වසවත් මාරයා.

32 වන පිට. (28)

දසබිම්බරක් සෙනාව= (දශභුම්බාරයක්) බිම්බරදසයක් සේනාව, සේනාබිම්බරයක් නම් පෘථිවියේපැත්තක සිටිකල අනිත්පැත්ත මතුවනතරම් මහත්සේනාවක් බැව් කියාතිබේ.

කියටි=කියනාදේ.

අඳුන්කුළක්=අඤ්ජන කූටයක්, ගිනිකන්දක්.

යමුගුරක්=යකඩ මුගුරක්, යකඩ පොල්ලක්.

ඉඟිකරුව=ඉතාඕනෑකමින්.

ඇණිලා=යුධසමූඳතබා, බළසෙනග සිටවා.

සැහැසී=කෝපවී, තරහයෙන්.

භාස්කර හංසරාජයකුසේ= සූර්‍ය්‍යයාමෙන් බබළන තෙජවත් හංස රාජයකුමෙන්.

33 වන පිට. (29)

වාමාවෘත්තව=වම්දෙසට කරකැවී, වමට හැරී.

පංශුකදම්බයෙන්= පස් රාශියෙන්.

උන්නාදයක්සේ=උස්හඬක්සේ.

හකුරු සමූහයෙන්=ගල්කැට සමූහයෙන්.

උල්කා=තරු, තාරකා.

ජාලාකවුළුව=දැලක්මෙන් සිදුරු සහිත කවුළුව.

(30)

ගිපගිළිය=ජිතලයේ මුල; ලකැඩි=ඉලක්කය කැඩි.

අනුරාගය=ඇල්ම.

අඩයටිගෙන=දමාගසන හෙල්ලයක් ගෙන.

විපලක්=විපලසක්, විමල්ලක්.

සමක්බරලන්නාසේ=හමක්වේලීමට බිම බරතබන්නාසේ.

කුන්තය=එනම් ආයුධය, හෙල්ලය.

දැගලෙකැලූසඳුන්සේ=අඹරන ගලක දැමූ සඳුන්මෙන්.

ඉස්බොල්ල=ගිනියම්කළ යකඩබෝල දමා විසිකරන ආයුධ විශෙෂයක්, හිස්කබලහෝවෙයි.

පාරාවළලු=හාත්පසින් කැපෙන යුධායුධයක්.

වජ්‍රායුධ=විදුරු ආයුධය; අතුනු=බඩවැල්.

ත්‍රිශූල=හුල්තුනකින්යුත් ආයුධය, ඊශ්වරයාගේ එනම් ආයුධය.

පොරෝඳු=පිළීයෙන් කළ උපකරණයක්.

34 වන පිට. (31)

දානපාරමිතා=දාන පිරීම් සඞ්ඛ්‍යාත පාරමිධර්‍මය.

ලතරවුහ=දැඩිවුහ, තදවුහ.

තුන්අඟ=ත්‍රිවිධඅඞ්ගය. එනම්– සාධාරණ කමින් ලැබූ දෙය, තමන් ගැන නොබලා නොපසුබැසදීම. ශ්‍රද්ධා වෙන්දීම.

දෙඅඞ්ග=අඞ්ගදෙක, සතුටින් පිළිගැනීම හා එය වැළඳීම.

කෙසරු නැමති=කෙශරවැනි, මල්රේනුවැනි.

35 වන පිට. (31)

දස්කම්=දාසකම්, මෙහෙකිරීම; මුවවිට=ගැටිය, මෝවිට.

ශිලපාරමිතාව=ශීලය පිරීම් සඞ්ඛ්‍යාත පාරමිධර්මය.

අභිගුණ්ඨික=නයින් පාලනයකරන, නයින්නටවන.

පොළුනැගෙන කලක්මෙන්=ගෙඩි(ගඩු) නැගෙන කලක්සේ.

මානසික දුක්ඛින්ද්‍රියයක්=සිතට දුක් ඇතිකරන හෙතුවක්.

වාලධිය=වල්ගය, වල්ගාපත; කොල=බොල, එම්බා.

නෛෂ්ක්‍රම්‍ය පාරමිතාව= තපස්රක්‍ෂා කිරීම් සඞ්ඛ්‍යාත පාරමිධර්මය; අභිනිෂ්ක්‍රමාණුගත පාරමිධර්මය.

වැසිකිළියක්=වර්චස්කුටියක්, කක්කුස්සියක්,

36 වන පිට. (32)

බල්‍යයෙහි=බාලස්වභාවයෙහි, බාලවයසේ.

සමනක්=ස්වාමි පුරුෂයෙක්.

පහළ=පහර, ප්‍රහාරකළ.

ප්‍රඥාපාරමිතාව=නුවණ පිරීම් සඞ්ඛ්‍යාත පාරමිධර්මය.

කෙළිකොළුසහයක්=උපකාරයට කොල්ලෙකු හෝ කෙල්ලකුගෙන ඊමක්.

37 වන පිට. (33)

ජඩවූ=මෝඩවූ, තදමෝඩවූ.

කඩදත්මාල්ල=කැඩුණු දත්ඇති මහලු මිනිහො, වැටුණු දත්ඇති නාකියා.

අත්සුණු=අග්ගලා, සතතුහකත.

අතගුලෙන්=(අත්+අගුලෙන්) අතින් අරින වහන අගුලෙන්.

අඹුළු දූරිකතුන්=භාය්‍යාව වන ළපටි කානතාව.

අසබාදෙයක=නිශ්චයකොට නොහැකි කාරණයෙක.

සොරසාද කථාවකුත්=හොර මිත්‍රකථාවකුත්, සාද යනු මිත්‍ර බවයි.

ලකවැළක්=ජපමාලාවක්; පිළිකුඩයක්=රෙදි කුඩයක්.

මන්ත්‍රපොත=බ්‍රාහ්මණයන් විසින් යාගමන්ත්‍ර පිණිසගෙන යන පොතක්.

ගුළිපසිය=ගුළිදමන පසුම්බිය; කොණ්ඩිය=කොතලය.

සකත්=හක්ගෙඩියත්; අනුරූපවූ=සමානවූ, වූවමනාවූ.

එක්පට වහන් සගල=තනිපටක් ඇති සෙරෙප්පු කුට්ටම.

සුඟක්කා=ටිකක්කා, ස්වල්පයක්කා

විෂඝොර=විෂයෙන් ඝොරවූ, නපුරු විෂඇති.

38 වන පිට. (34)

අනන්තාපරිමාණ=(අනන්ත+අපරිමාණ) කෙළවරක් නැත්තාවූ, අසංඛ්‍ය.

ධම්ශුක්ති=යහපත්ලෙස යුක්තිය ඇතිකිරීම.

නළල=ලලාටය, නළල්ශබ්දය නිඩාලයන ප්‍රාකෘතශබ්දයෙන් භින්නයි.

සියොලඟ=සකල ශරීරය, සියලු අවයව.

සාධුකාරයෙන්=සාධු (යහපත)චේවා යන ශබ්දකරණයෙන්.

දෑඩමලුනූවූයේද?=අධික ඝොෂාවෙන් ඉවරයක් නූවූයේද.

ගෙට ගියහොත් අඹු මියෙහි මඟ ලැග්ග හොත් තෝ මියෙහි=ගෙට ගියහොත් භාර්‍යාව නසන්නීය මාර්ගයෙහි නැවතුන හොත් තෝ නසින්නෙහිය.*

අඹුසිහිත්ත=බොළඳ බිරිඳ, බාලවයසැති භාර්‍යාව.

මියන කාරණාව=මැරෙන හෙතුව.

පැන්බොත්නටයාදී=පැන්බොන්නට (යද්දී) ගිය අතර.

39 වන පිට. (35)

සිටිසේ සිටම=සිටිසැටියටම එතනම සිට.

ඔල්වරහඬ=ප්‍රීතිඝොෂාව, සතුටුනාදය.

බැණවීය=කථාකෙළේය.

පසාරයෙන්=ආකාරයෙන්, සැටියෙන්.

නිවහල්බව=ඉතා දුක්පත්බව, උපකාරනැති බව.

රැහැණීව=කෝපව, විරුඩව.

දැළිපත=දැඨාව, රැවුල්පත, මහත්රැවුළ.

ළෙන් ඇවිල=පපුවෙන් ඇවිලී, හෘදයදැවී.

මිසුඹුරු සුසුමක්ලා= සිහිල්ලීමක් හුල්ලා, මහත්සේ හුල්ලා යනුයි. මිසුඹුරු යනුද හීල්ලීමට නමකි.

ආන ආනා=ඇනුම් ඇර ඇර.

---

* තොක්වෙයි තොකිය අපවත දෙය බමුණු අ ද
කොරුකොයි බැමිණිගෙට ගිය මඟ ලැග්ග තො ද

40 වන පිට.

ම්ස්සෙන්දහස=මසුවලින් දහස, මස්සක් නම් පනම් හයක් ශත 32 ක් පමණ වටින මිල විශෙෂයෙකි.

සමාධිවූහ=සිත් එකඟකරගත්හ.

කලඟහට=කළයුතු නිඤ, අපහාස.

අලදෙරක්=හල දෙරක්, හලයන්ගේ හකාරයාගේ ලෝප යෙන් "අල" සිඝිඛයි.

පැලදෙර=පස්සාදෙර, ගෙවල පසුපැත්තේ පිහිටි දෙර.

41 වන පිට.

මණිමෙඛලා දෙව්දුව=එනම් දෙවතාවී, මණිමෙඛලා යන් නෙත් මැණික්මය මෙවුල්දමය යන අර්ථගෙනදෙයි.

පරිභව නොවන්නේය=නින්ද, නොවන්නේය.

(37)

මුදුබත්වූහ=මුහුදට ගොදුරුවූහ, මුහුදේ ගිලී ගියහ.

දිවපහස්=දිව්‍ය ස්පර්ශය.

පුස්රථය=කෙළි පිණිස ගෙනයන විචිත්‍රරථය.

ක්ෂාන්තිය=ඉවසීම, සතුරන්ට දඬුවම් කරන්ට ශක්තිය තිබී යදීත් එසේ නොකර සිටීම.

කලාබු රජ්ජුරුවන්= කාශ්මීර දෙශයේ රජකළ රජෙක්.

අන්තඃපුරවාසීන්=ඇතුළු නුවරවාසීන්, රාජස්ත්‍රීන්.

ඇකයේ=උකුලේ.

42 වන පිට.

කටුසැමිටිය=කටුසහිත කසය.

ඒසා=ඒ සමාන; කම්කටුලක්=වධයක්; පීඩාවක්.

ඌනතාවක්=අඩුබවක්, පිරිහීමක්.

කම්බලයෙන්=බලවත් කර්මයෙන්, මහත් අකුශලයෙන්.

සත්‍යපාරමිතාව=සත්‍යය පිරීම සඞ්ඛ්‍යාත පාරමිධර්මය.

පුසනැකතින්=පුෂ්‍යනක්ෂත්‍රය, නකත් 27 න් 8 වනු නැකත.

සතාරහගාථා=සත්පුරුෂයන් සෙවනය කිරීමෙහි උතුම්බව හගවා කියනලද ගාථා පංක්තියක්.

43 වන පිට.

මඟුල්සලෙහි= මඞ්ගල්‍ය ශෛලයෙහි, රජු වාඩිලන ගලින් සෑදූ රාජාසනය.

දියදෙබ්කොට=ජලය විභෙදකොට, දිය භාගදෙකක්කර.

සුතසෝම බෝධිසත්වයෝ
පෝරිසාද=එනම් සොරා, ~~ගෞතම සර්වඥයන් වහන්සේගේ කාලයේ සිටි භයානක චෞරයෙක්~~.
අස්වමින්=නමකියමින්, නමගෙනහැරපෑමින්.
ඇතැරුවෝ=ඇතුත්පිටයන්නෝ.
මිටිමියරපොල්ලක්=උසනැති මියර (නියර) ක්.
අත්බඹරක්=ක්‍රීඩාබඹරයක්, අතින්ගහන බඹරයක්.
එලකායුධ=පලිඝ, එලක=පෝරුව, පලිහ ලෑල්ලක්මෙන්වන හෙයින් එලකායුධය නම්.
කඳුළුපෙතකැයි=කඳුළුපොදකැයි; නොබානා=භයනොවන.
ලොකාතීත=ලොකය ඉක්මෙවූ, ලොකයෙහි අධිකවූ.

(39)

ආත්මප්‍රේමයකින්=තමාකෙරෙහිවූ ආදරයකින්.
සම්භවවීම්=පැමිණවීම, සම්බවීම්, සම්භවයයනු උපැත්මටද නම්.
සබාරසට=සත්‍යය නැමති රසයට.
පටුන්ගමට=පට්ටනමට, වෙළඳ ජනයන් වසන මූදුබඩගමට.
බිලියමට=බිල්ලට, බිලිවීමට.
බිමතුබූමළ=බිමතිබුණු (කුණු) අශුචි.

44 වන පිට.

ධර්මින්=නහර.
මස්පළුහන්ට=මස්පුලුස්සන්ට; මස්බදින්ට.
අධිෂ්ඨාන පාරමිතාව=මෙසේවේවායි තරයේ සිතීම් සංඛ්‍යාත පාරමිධර්මය.
තේමියරජු= එනම් බොධිසත්වරාජයාණෝ.
ජාතිස්මරණඥාන=පෙරවිසූ ජාතිසිහිකිරීමේ නුවණ, පූර්වනිවාසනුස්මෘතිඥානය.
නොගොළුව=ගොළුනොවීම; ගොළුවකුව නොසිටම.

(40)

ගොළුගතුව=ගොළුවෙක්සේ වෙව.
තුන්අඟ අධිෂ්ඨාන=ත්‍රිවිධ අධිෂ්ඨානය, එනම්– ස්වකීය ශරීරයේ අවයවයන් විනාශවෙද්දී පවා සිතූ සිතීමත් වෙනස් නොකිරීම, දරුවන්ගේ ජීවිත ආදි බාහිර වස්තු විනාශවෙද්දී පවා සිතූ සිතීම වෙනස් නොකිරීම, ස්වකීය ජීවිතය විනාශයේදී පවා සිතූ සිතීම වෙනස්නොකිරීම යන මොව්හුයි.

45 වන පිට.

වක්කන්තෙන්=වක්කන්යනු කොටසට කියනමකි.
සිසිලස=සීතලය,
මුචලිඳුනම් නාගරාජයා=බුදුරජාණන් වහන්සේ බුදුවූ සත් සතියේ වැසිවස්නා සමයෙහිමේ නාරජුගේ භෝගාවලියේ මතුවැඩසිට පෙණගොබය යට ආවරණව වෙසෙමින් බණ දෙසූහ.

“සවන සතියැ වැසි වසිනා දස දිනෙ හි
පෙණින සෙවෙණි මුදලිඳු නා දරණගෙ හි”

භොගාවලිය=දරණවැල, දරණගෘහය.
මුඛබාතේලා=තොණ්ඩුව කරෙහිදමා.
ධර්මතාය=ධර්මස්වභාවය, ධර්මය අනුරූපව පැවතීම.

නෘත්‍ය ගීත වාද්‍යයෙහි= නැටීම, ගී කීම, වැයීමෙහි.

46 වන පිට.

තම්ලුලිය=තමාලලතා, බුලත්වැල, තම්ලුයන්නෙන් කොල් ලන්ද කියවෙත්. නමුත් ඒ රුක් වෙසෙසෙකි.
කොද කැකුළ්=නුපුබුදු කුමුදුමල්.
ස්වර්ණහංස=රාජහංසයෝ, “රාජහංසාසතුතෙ චඤ්චුචරණෛ ර්ලොහිතෛස්සිතාඃ” යන මෙයින් රත්දෘ තුඩු හා පා ඇති සර්වාඞ්ග ධවලවූ හංසයන් රාජහංසයයි කියත්.
මනාසිඟුවලඟ=මනොඥවූ සිඟින් ඉඟටිය, සිඟින් ඉඟටියක් හා පලල් උරයක් ඇතිවීම ස්ත්‍රීන්ට ශොභාවක්වේ.
වසාරාජි=රෝම සමූහය, මවිල් සමූහය.
ලියවනයට=ලතාවනයට, ලිය නම ලතාවනයට.
වලිත්‍රයක්=විලිතුනක්, රෙඛාතුනක්

“වන්නැබ වල සිටුවම්නි වසාය ට
තුන්විලි මහ බඹු බැඳි වැනි සැරප ට”

ඇඹුල්මල්=කුමුදුමල්, ඕලුමල් හෝයි.
මිණිමෙවුල්දම=මැණික් ඔබ්බවා කරනලද මෙඛලාදාම.
දෙවටොර=(දෙ+වට+උර) වටවූ දෙවුර; සදග=පාදාභරණ විශෙෂයක්.
සලඹ=පයෙහි ලන වලලූ විශෙෂයක්; වසිලඹ=පාවහන්, පාදාභරණ.

අවමඟුල් රථය= මළමිනීගෙන යන රථය.
දිවිහිමියට=ජීවිතාන්තයට, දිවිකෙළවරට.

47 වන පිට.

සිවුරැස්=හතරැස්, සම පැති සතරක් ඇති.

(41)

කසිරජ්පුරැ°වා්=කශිදෙශයෙහි රජාණෝ, කශිරට උතුරු ඉන්දියාවේ මැදින් පිහිටි ජනපදයකි. බරණැස අගනුවරයි.
මල්කලඹක්=මල්පොකුරක්, මල්මිටියක්.
පිටල්ලෙන්=පි◌දොරින්, පස්සා දොරෙන්.
සුපුෂ්පිත=මනාසේ පිපුණු, හොඳට පිපුණු.
කඹුරසමක්=මයිත හමක්, ආචාරියාගේ ගිනි පිඹින හම.
පශ්චිමාන්තය=(පශ්චිම+අන්තය) පස්සා පැත්තේ කෙළවර.
වෙරහෙත්නම්=පොරට ඒනම්, පොරුබැඳුවේනම්.

48 වන පිට.

හෝවිල්යාන◌ාවක්= පැද්දෙන සයනයක්, උඤ්ඤල්ලාවක් (හකාරලොපයෙන් ඕවිලියි සඩයි)
බදුවදමල්=බන්ධූජීවකපුෂ්ප, සපත්තුමල්යයි මෙකල භාවිතා කෙරේ.
හුණුකැමැත=උෂ්ණය කැමති හොත් (හුණ=උණු).
පෙරතුව=පූර්ව, ඉස්සර.

(43)

දියෙන් ගැඹුරැ=ජලයෙන් පිරුණු, අධිකජලයෙන් යුත්.
මෙඝඩවනියක්=මෙඝශබ්දයක්, අහසගෙරවීමක්.
සිත් පිත් නැති=සිතක් පිතක් නැති.
එෙරාවණ=එනම් ඇතා, ශක්‍රයාගේ හස්තියා, "අසිරාවන වුවත්නම් නරිසින් එන" එෙරාවණ හස්තියා සංග්‍රාම යෙහිද වීරයෙකි. බලවත් එකෙකි. එෙරාවන දිව්‍ය පුත්‍රයා ගත් හස්තිවෙශය.
කුරවිකනාදයක්=කොවුල් නාදයක්, කෝකිලයාගේ නාදය ඉතා මිහුරැයි කියති.

එයින් කීහ:- "කුරවීනද වීර ස
කා◌වෙණ නදට අපහ ස"

49 වන පිට.

බත්දෙන=ආහාරදෙන, තමාට ආහාරදී පොෂ්‍යකරන යනු අභිප්‍රායයි.

(44)

මිත්‍රද්‍රොහි=මිත්‍රයන්ට ද්‍රොහකරන්නා, මිත්‍රයන්ට අපරාධ කරන්නා.

ඌනතාවක්=අඩුකමක්, අසම්පූර්‍ණකමක්.

රන්කෙහෙල්ලියක්=ස්වර්‍ණකෙතුවක්, රත්රන් වැඩ කරන ලද කොඩියක්.

බුඩකෘත්‍ය=බුදුකිස, බුදුවීම සඳහා කරනලද ක්‍රියා, පෙරුම් පිරිමාදිය.

රන්වන් මුවරජව=ස්වර්‍ණවර්‍ණ මුවරජව.

මුවදඩයමෙහි=මුවන් මැරීමෙහි, දඩ යනු වනයට හෝ ගම නට නම්.

ගිජුවගෙන=මහත් ලෙස ආශාවී.

විත්කන්නා=විනිවිදයාම්.

50 වන පිට.

ශාඛා මුව රජ්ජුරුවෝ= උප මුවරජ්ජුරුවෝ, ආධාරකාර මුවරජ.

අභය=නිර්භය, කැමැත්ත, නිදහස.

දූරි ඇති=දරු ගර්‍භයක් ඇති, ගර්භිණිවූ.

මූකුරුවාහු=මේරුවාහු, වැඩුණාවූ.

අනිත්දසින්=අනිත්දැසින්, එසින් තුන්වන දවසින්.

දම්ගෙඩියෙහි=මස් කපනකොටයෙහි, හිස්සිඳින කොලොම් බුවෙහි.

තම තමන්ට සිතත්මුත්= තම තමුන්ගේ කාරණගැන කල්පනා කරන නමුත්.

මරුකතර=වාලුකා කාන්තාරයෙහි.

ගැල්සාත්තුවක්=කරත්ත සමූහයක්.

සාත්තුවාහයෙකු=සමූහය ගෙනයන ප්‍රධානියකු.

51 වන පිට.

මාවුලාව=කොට්ටය, මෙත්තය.

මන්‍ද්‍රිදේවින්ගේ=මද්‍රරජුගේ දූගේ;හස්පැටවුන්=හංසපැටියන්.

(46)

තනසඟල=පයොධර යුග්මය.

පරදුඃඛ=අන්‍යයන්ගේ දුක; අනුන්ට පැමිණි දුක.

පරිත්‍යාගකොට=තැගිවශයෙන් දී; අත්හැර.

52 වන පිට.

උපෙක්‍ෂා පාරමිතාව= මධ්‍යස්තාව නැමති පාරමිතාධර්මය, සැප දුක් දෙකෙහි මධ්‍යස්තාව.

මිටි මුගුරු කැට=මිටි, පොලු, ගල්කැට; මුසුකල=මිශ්‍රකල, සංයොග කල.

කරයකින්= දැළිපිහියකින්, පිහියකින්.

උපෙක්‍ෂාව=(උප+ඊක්‍ෂාව) මධ්‍යස්තාව, මැදහතුකම, සැප හා දුක ලැබෙන කල මධ්‍යස්ථව ඉවසීම.

කරපය මැසුව්=කර හා පය එකට අල්ලා මැසීම, පාදදෙක හා බෙල්ල එකටතබා මැසීම; කුඹින්=කුඹස්ථාලයෙන්

53 වන පිට.

ගිනිසලා=ගිනි සුළි; ගිනිදැල් සමූහය.

පූළුන් පෙදක්සේ=පූළුන් පොදක්සේ; පූළුන් රළක්මෙන්.

සිවුරුකණකින්=සිවුරු කොනකින්.

සඳුන්පොඩිසේ=සඳුන් කුඩුසේ; කුඩා සඳුන් කැටමෙන්.

හුනුකලල්=හුනුමඩ; කලල්කරනලද හුනු.

කිළිල්කඩක්=වෙබඩක්, ගසකබඩයක්.

පාරුවලල්ල=වසමාතිනිමාරයාගේ අනුහා සම්පන්න වළල් ලක ආකාර ඇති යුඩා යුධයක්.

සලාලාගැසිය=සොලවා ගැසීය; දෙස් කියවයි=සාක්‍ෂිකියවයි.

(48)

මණිකාන්තාව=මිණිකත; පොළොව නැමති ස්ත්‍රිය.

54 වන පිට.

සිරිවස්පෙළ=ශ්‍රීවත්ස පංක්තිය, මඞ්ගල්‍ය ලක්‍ෂණයෙන් යුත් විනිජි විශෙෂයක්.

වල්විදුනාපෙළ=වාලව්‍යජන පංක්තිය, චාමරපංක්තියක්. සෙමරුන්ගේ වාලධියෙන් තනාගත් පවන්පතක් පෙළ.

රන්අකුසුපෙළ=සුවර්‍ණාඞ්කුස පංක්තිය.

රුවන්කළස්පෙළ=රත්නමය කළගෙඩිපෙළ.

රන්දදපෙළ=සුවර්‍ණධ්වජ පංක්තිය.

රන්ඇගෑ=රන්තොරණ, සුවර්‍ණාසිකාව.

රුවන්මොරඟු=රත්නමය යෂ්ඨී.

වියනෙක්=විතානයක්.

දිව්‍ය බ්‍රහ්ම නාග සුපර්‍ණ ගරුඩ ගන්ධර්ව=දෙව් බඹු නා ගරුඩ ගුරුළු ගන්ධර්ව.

දිව්‍ය නම්=ශක්‍ර ආදීහුයි. බ්‍රහ්ම නම්=සහම්පතී ආදීහුයි.
නාග නම්=පාතාලවාසී නාගයෝයි.
සුපර්ණ නම්= ශක්‍රභවනය ප්‍රවේසම් කරන පිණිස මහමෙර පත්ලේ විතිය සීමාවේ මුරකරන දෙවතා විශේෂයක්. මනාවූ පියාපත් ඇති හෙයින් සුපර්ණ නම්. ගුරුළෝද සුපර්ණවර්ගයකි. ඔව්හු දෙපක්ෂයම නාගයන්ගේ සතුරෝවෙත්.
ගරුඩ නම්=නාගයන් ගෙනයන ආක ශවාරිගුරුළෝයි; ගන්ධර්වයෝ නම් සුපර්ණයන්මෙන්ම ශක්‍රයපුරය රක්ෂන තවත් කොටසකි. ඔව්හු තුන්වන සීමාවේ මුරකරන ගායක පිරිසකි.

55 වන පිට.

පූර්වනිවාසානුස්මෘති ඥානය= පෙරවිසූ කඳපිළිවෙල දන්නා නුවණ.
දිවැස= (දිව+ඇස) දිව්‍ය චක්ෂුස.
ප්‍රතීත්‍යසමුත්පාදය=(ප්‍රතිත්‍ය+සමු+උත්පාදය) සත්වෝත්පත්තිය පිළිබඳව සොළොස් අඞ්ගයකින් යුක්ත එනම් ධර්ම පටිපාටියයි
මහමෙරසා=මහමෙර සමාන.
අලළන්නාසේ=ආලොළනය (කැළඹීම) කරන්නාසේ.
උදන් අනාවදෑර=ප්‍රීතිය ප්‍රකාශකොට වදෑරා.
නවානු දහසක්=(නව+අනූ+දහසක්) අනූනව දහක්.
කුසින්=කච්ජයෙන්, කිසිල්ලෙන්.

56 වන පිට.

නාබතල්කඳ=(නාඹතල්කඳවියයුතු) තරුණ තල්ගසේ කඳ, නාම්බන් තල්කඳ.
යමාමහපෙළහර=යමකමහා ප්‍රාතිහාර්යය, යමකයනු දෙකකට නම්. සර්වඥයන්ගේ ශරීරයෙන් නිකුත්කළ ගිනි හා ජලදෙක.

(50)

අතුවලතත්=අතුරලාතත්, විසිරලාතත්.
අභිධර්මපිටකය= 8 වෙනි පිටේ විස්තර බලනු.
නානානය වශයෙන්=නොයෙක් පිළිවල් වශයෙන්, නානාවිධ ක්‍රම වශයෙන්.
වියරුහුණුවාක් හුගේ=විකාර වැටුණ කෙනෙකුගේ.
තුන්මංසලෙක්හී=තුන්මන්සන්ධියෙක්හී.
අනන්තාපරියන්ත= (අනන්ත+අපරියන්ත) සීමාකළ නොහෙන අධික.
යදම්න්මසා=යකඩදම් වැලෙන්මහා, යකඩදම් වැලෙන්බැද.

57 වන පිට.

පොරෝදු බහන්=ගෙත්තම් සිත්කම් කළ කඩ.
මල්දම්සෝළු=මාලාදාම සාටක, මල්දමින් යුක්ත කරනලද සාළු.
නුරා=අනුරාගය, කරුණාව.
ලැසිගත් ගමනින්=අශීඝ්‍රවූ ගමනින්, අලස යන අර්ථයෙහිද ලැසි යනු වැටේ.

(51)

ලැසිගන්වමින්=අභිලාෂ ගන්වමින්, ප්‍රිය උපදවමින්.
මරාඞ්ගනාවෝ=(මාර+අඞ්ගනාවෝ) මාරස්ත්‍රීහු සිදුහත් කුමරු වන්ට බුදුවී නොදෙම්හයි. කාමයෙන් මත්කරනු වස් පැමිණි මාර දුහිතෘහු තිදෙන.
කනතට=(කන්+අතට) කනදෙසට.
නෙතුප්පලෙන්=(නෙත්+උප්පලෙන්) නෙත්‍ර නැමති මහනෙල් මලින්.
රසවතුන්= රසයෙහි ඇලුණුවුන්; කාමයෙහි ඇලුණු ඇත්තන්.
නිල්වරල්බා=නිල්වූ කෙශකලාපය හෙළාගෙන.
මෙකුළු=මෙඝකූට; වැසි වලාකුල්.
දෙව්දුනු=දේදුන්න; ඉන්ද්‍රචාපය.
තඹුරුතඹරවන්=රතපැහැයෙන් යුත් නෙළුම් මල්වැනි.
ලවනාත=තොල්; වතල=පැතුරුණු, විහිදි; දසන්=දත්.
සඳවලාහී=සඞ්ඛවලායෙහි.
දළමුත්හරින්=දෑඩි (මහත්) මුක්තාහාරයෙන්.
ළෙහිමළලා=පපුයෙහි තොණ්ඩුවදමා.
ළඳබොළඳබසන්=බාලවූ ස්ත්‍රීන්ගේ මොළොක්වචනයෙන්; සුරතල් බසින් යනු අභිප්‍රායයි.
මුවසඳමඬල=මුහුණ නැමති චන්ද්‍රමණ්ඩලය.
සුදුරැස්කඳ=ශ්වෙතරශ්මිකදම්බ, සුදුරැස් සමූහය.
ජලවහනය වන=දියවැගිරෙන; දියගලාවැටෙන.
සඳකැන්=චන්ද්‍රකාන්තීන්, සඳරැස්.
උන්මාද=උන්මත්; විහිවිකල, පිස්සු හෝමූර්ච්ඡාවූ.
නිවනට අකුල්වූ= නිවන්යාමේ මගට අකුලක්ව; නිවනට බාදාවූ.
සසරට පිටුවහල්වූ=සංසාරයට පිටුවහල්වූ; සසරට උපකාරවූ.
සුවයට නිධානවූ=සැපයට නිධානයක් බඳුවූ, සැපත උපදින තැනක්වූ.

විළියෙන්=ලජ්ජාවෙන්; හිරියෙන්; ආර්ද්‍රකොට=තෙත්කොට.
පියුම්බී=මල් (පැණි) බී; මත්රදහසුන්=මත්වූ රාජහංසයන්.
පියරුව්=ප්‍රියරූවය හෝ ප්‍රකෘතිරූවයයි.
සල්මල්හි=ශාලපුෂ්පයෙහි; දූඹුල් රුක්හි.
ගුගුරන=නාදකරන; අදළුගුම්=ප්‍රියනාදය, මිහිරිනාදය.
සුපුලඹෙහි=(සුපුල්+අඹෙහි) පිපුණුමල් ඇති අඹගසෙහි.
කෙවිල්ලන්ගේ=කෝකිලයන්ගේ.
මැදපිල්සත්= මධ්‍යම පිල් කුඩය; මැද පිහිටි පිල්කැටිය. මධ්‍යම පිල් ඡත්‍රය.
බැහැවුම්ගත්=පෙරුත්තකරන.
කොකාගත්=(මොනර) නාදයගත්.
අඟින් යතයතා=අංවලින් උලඋලා, අංවලින් දවට දවටා.
ටුවරළින්=මෘගරංචුවෙන්, මුවරංචුවෙන්.

58 වන පිට.

වසත් මුවපොල්ලන්=වසන්ත කාලයෙහි මෘගපොතකයන්.
ලියමඬුලු=ලතාමඬුළු, වැල් එකට බැඳී තිබෙන මඬුළු.
සුදොසුදු=සුදින් පිරිසුදුවූ; හුනුගා පිරිසිදුකළ.

59 වන පිට.

සුදොසුදුවැලිතලා=සුදුපැහැයෙන් පිරිසුදුවූ, සමතලා වැලි බිම්.
රිදීපටබදු=රිදීපටක්මෙන් (සුදු) රිදී වැළක්මෙන්.
මහගඟුල්හැලි=මහගංගා ඇළි, ඇල්ලක් නම් ගංගාවක් ගලා ගොස් පර්වතයකින්, ඇදහැළිමයි, නොහොත්කඳුකින් වෙගයෙන් ඇද හැළෙන නිර්ඣරයයි.
මල්මුවරදබර=පුෂ්පමකරන්දයෙන් බරවූ, මල්හි රේණුයෙන් බරවූ.
ළපල්ලව=(ළ+පල්ලව) දළු, ළපටිකොළ.
මිහිරක්=රසයක්, මධුරතාවක්.
පනා=පානස; කොස්.
සිහිත්කෙත්ද=හීත්කෙත්ද; එනම් සුවඳ මල් පිපෙන ගස් විශෙෂයක්.

"සන්නන් සිහි ගෙඳි සෙවණලූ වැලි තෙලෙන"

ශිථිලකොට=පහසුකොට; මොළොක්කොට.

2018 05 15 Paññápárami - Na Uyana Free Distribution

(52)

හිමසඳුන් පල්ලවයක්=ශීතල සඳුන් කොළයක්.

ළදසිව්මැලි=ළපටි මොළොක්, නොමේරූ සුදුපාටින් යුක්ත.

අපිස්කෙනෙකු=අල්පෙච්ඡකෙනෙකු, මදක් සතුටු කෙනෙකු.

ළැමදදූළිදිය=පපුවේ මවිල්වලින් වැගිරෙන දැඩිය, පපුවෙන් වැගිරෙන දැඩිය.

කෙවේරිය=පොරෝ විශෙෂයක්; වැරසිඳ-වීර්‍යයබිඳ.

කළුදැකඩක්=කළුපාට ඇති දැලාගියරෙදි කැබෙල්ලක්; දැගිය කිලුටු රෙදිකඩක්.

සසිරි නොසිටුවා=වී පොතු නොතබා.
අකුරුවියැට= ගල්කැට වීඇට.
බොල්පානු=ඝනවූ වතුර, මිටිකිරි.
දරළුදුලුවා=ලිපදරලා, ගිනිමොළවා.

බත්කොමු නොකොට=බත් අමුනොකර; බත් අඩක් පමණක් ඉදෙන්ට නොහැර.

දඹුගා=කුරුගා, ලීයෙන් යටිකුරු උඩුකුරුකර පෙරළා.
දැගල්=අඹරනගල්, මිරිස්ගල්.
තලපත්=එනම් ධාන්‍යවල කොළ, තාලපත්‍ර.
මාලුඹරවා=මාලුඒදෑ, මාලුපිසවා.
අක්පතල=භාජනයේ පතුළ, තාච්චියේ අඩිය.

කරබෙඹිය=කරපිංච, මහාවේ=මහාවීථියේ, මහපාරේ.

බස්පමණකුත්=වචන පමණක්වත්, කථා කිරීමක්වත්.

59 වන පිට.

මීයුඹුරු=මියඹුරු=ඇනීම, සුසුම්ලීම.
අතකරදී ඔසවා=අතින් කර අල්ලා උස්සා.
දොරඅඩවළුකොට=දොර අඩක්වසා, දොර හරියට නොවසා.
වණපොතැයි=පාඩම් ඇතැයි, මතක තිබෙයයි.

කුට්ටිනීවරු මුළක්=ප්‍රයොගකාර මහලු ස්ත්‍රීහු සමූහයක්, පණ යමට මගපෙන්වන මැලියන් රුසක්.

(53)

වඞ්ගගිරියෙහි=වෙස්සන්තරරජතුමා තපස් රැකියාම දුෂ්කර වංගු සහිත මාර්ගයෙන් යුත් පර්වතය, කුටිල පර්වතය.

මද්‍රිදේවිය=මදුරජුගේ දූ, විස්වන්තර බිසව්.
මූර්ච්ඡාවත්ම=සිහිනැතිවන අතර.
ඇකයෙහි=උකුලෙහි.

පිරිමැදිසේක=පරිමර්දනය කළසේක, අතගෑසේක.

පියුම්රජකල්හි=පද්මනම් රජකාලයෙහි, බෝසතාණෝ චුල්ලපද්ම කුමරුව ඉපිද වැඩි රජවූකල කොටකුට ලොබවූ බිසවුත් කරදමාගෙන යන්නාහු පිපාසාය වූකල උරහිස පළා ලේ පොවා පිපාසය සන්සිඳෙව්හ.

මල්බෑයන්=මලණුවන්, බාලසහෝදරයන්.

ඇවටිකමුත්=පෙරත්තයත්, බලවත් ඇයදීමත්.

මූඨවූ=මුළාවූ, මෝඩවූ.

හැම්මෙන්නේ=පිළිකුල් කරන්නේ.

නුලුපුල්පෙති පරදවන=නිල්මානෙල් මල්පෙති පසු කරන (ඇස් සඟලයන්නට විශෙෂයි.)

දියඋල්ලක්සේ=දියඋඉලක්; දියඋල්පතක්.

කෙම්වැල=ඉඳුණු කවුඩුකැකිරිගෙඩි, ඉඳුනුකොවක්කාගෙඩි,

අදරපල්ලවය=තොල් නැමති පත්‍රය.

රෙද්දක්=රෙඩ්ඩක්, කපුකටින උපකරණයක්.

60 වන සිට.

සම්භූතවූකල=පහළවූකල, වූකල.

නන්දෙඩවන්නා කොටත්=කටට ආ ආ නිෂ්ඵල වචන කීය න්නා තරමවත්.

නුවන් බැල්මකට ලෙසිතෙනැත්තෝ=ඇසින් බැලීමට අලස තැනැත්තෝ.

ප්‍රෙමරසසුන්=ආදරය නැමති රසසිඳි.

සේවතගේ=දැසියකුගේ; පිරිවරස්ත්‍රියකුගේ.

(54)

ව්‍යාජයක්=රැවටිල්ලක්, මායාවක්.

විශ්‍රම්භනැති=ක්‍රීඩා පිණිස කලහ කිරීම නැති, අවිශ්වාස.

නොකැළි=කැළිනැත්තාවූ, කළුනැති.

නොඑලු=එළලු නැත්තාවූ, සුදුනැත්තාවූ.

නොදල නොසීන්= දැඩිනොවන (මහත් නොවන) සීන් නොවන.

පියාණන් මූණ දූලි පිසුම්හයි= පියාගේ මුහුණේ දූලි (කුණු) පිසුවම්හකියා. මෙහිදූලිශබ්දය දැහීකාඵයෙහි නොවේ.

වාසිබැණ=අපහාස වචන කියා බැණලා මෙහි “බැණ” ශබ්දය කුච්ඡි වචන කිමෙහි වැටේ.

61 වන පිට

කන්සයකට=කන්මුලපැත්තකට.
අක්කොළින්=ඇස්කොනින්; ඇස්කෙළවරින්.
නුරුලා බලමින්=රාගයෙන් බලමින්.
හත්පිළි=ඇඳිවසත්‍ර.
ජරායෙන් පාරප්‍රාප්ත= මහලුකමින් කෙළවරට පැමිණි, දිරීමෙන් කෙළවරවූ.
විළිපිළිවූ=වලිත පලිතවූ, ඇගේ රැලිවැටීම හා හිසකෙස් පැසුණු.
ගුගුල්දෙන=දගලන, සෙලවෙන.
සවනසතිය=බුඩත්වය පැමිණීමෙන් පසු ගතකළ සත්සතියෙන් සවනසතියයි
මුචලිඳුයට=එනම් කඳු ප්‍රදෙශයට.
මුචලිඳුනාගරජයා=එනම් නාගරජණා.

"සවන සතියැ වැසි වසිනා දස දිගෙ ගි
පෙණින සෙවෙනි මුදලිඳු නා දරණ ගෙ ගි".

හොගාවලියෙහි=දරණ ගොඩෙහි, දරණවැලෙහි.
නවනීල=අලුත්වූ නීල්.
නාලියදූවටුදඬු=බුලත්වැල් දඬු, බුලත් වැල් දූහැටි.
වෘපාරයන් දෙදෙනා=වෙළඳුන් දෙදෙනා.
මුංවන්=අරුණුවන්.
ශෛලමයපාත්‍ර=සෙලින් සෑදූ පාත්‍රා, ගලින් සෑදූ පාත්‍ර.
බුත්සරණ=බුදුන් සරණ.
බහලවුව=බහලඋව=වැඩිවුව, මහත්වුව.
ආයාසය=වෙහෙස, පීඩා, ප්‍රියනොවේ.

(55)

ආළාරකාලාම උද්දකරාම– බුදුරජාණන් වහන්සේ බුදුවූ පසු පළමුකොට සඩර්මය දෙශනාකරන්ට අදහස් කළ බ්‍රාහ්මණයන්දෙදෙනා.
පස්වගමහණුන්=බරණැස් නුවර ඉසිපතනාරාමයෙහිදී ප්‍රථම කොටබණදෙසූ, අඤ්ඤාකොණ්ඩඤ්ඤ, මහානාම, භද්දිය වප්ප, අසජ්ජි, යන පස්නම.
ආජිවකයා= ශෛව සමයෙහි පූජකයෙක්, නිගණ්ඨ තාපස කොටසෙහි කෙනෙක්.

62 වන පිට.

අචල=සෙලනොවන, ස්ථිර,

මහදඹගස=උසමහතින් එක සමානහයි කියන මහරුක් පසින් එකක්වූ හිමාල වනයේ පිහිටියේයයි සම්මතවූ මහාදඹරුක; ජම්බුද්වීපයයන නාමය මේ ජම්බූනස හෙයින් ව්‍යවහාරවියයි කියත්.

හුණුහුණුතැනින්=වැටුණු වැටුණු තෙනින්.

දිවිදළින් ඔප්නැඟූ=කොටිදතින් ඔපදැමූ.

ප්‍රකොටියක්=100,000,000,000,000 ක් නොහොත් කෝටියේ ඒවා සියක් දහක්.

අසංඛ්‍යයක්=ගණින් නැති ගණනක් නොහොත් මහාකල්පාන සියක් දහහක්, අසඞ්ඛ්‍ය කල්පය යනු බලනු.

ගන්ධහස්තින්=ගන්ධකුලයෙහි ඇතා, සෙසු ඇතුන්ට සාධාරණ තෘණාදිය මේ ඇතුන්ගේ කුසෙහි දිරාගිය කල සිව්දෑ ගඳ වහනය වන සෙයින් ගන්ධහස්තිනම්.

විසිනිය කොපොල් බොල්–දෙ අසුන් සමතලාවූ මොහොලති නෙඹිරුපූ නිරිඳු–සිය බිඳුනමෙ ගඳතනම්

සපඬීකරන= සමානකරන, සමානවන්ට තැත්කරන.

හිරමඬුමස=සූර්‍ය්‍යමණ්ඩලය සමාන.

හලුවනාදෑ=හැරියයුතුදෙය.

සිත්මන්=සිතේමානය. දළුදප්=දූඋඑඩිය.

63 වන පිට. (56)

සත්කුළපව්වන්=සප්තකූට පර්‍වතයන් (යුගන්ධරයනු බලනු).

ඉද්දක්=කපුකටින ඉද්දනම් උපකරණය.

බරලූ සමක්සේ=බරතැබූ හමක්මෙන්.

නාඹතල්කඳ සා=තරුණ තල්කඳ සමාන.

පොකුරුවැස්සෙන්=මල්වැස්සෙන්.

මඟුල්කළස=මඞ්ගල්‍ය කලස, අභිෂෙක කරන පැන්ලූ කළගෙඩිය.

උකාගෙන=උරාගෙන, පැහැරගෙන.

ඉස්නා=ඉසින්නාවූ.

අසුරයන්=සුරතුරෝ; ශක්‍රයාට සතුරෝ.

හිවිගැවසි=අතුරු නැතුව සිටි, ඉහළුරාදිසිටි.

මාතලිදිව්‍යපුත්‍රයන්=චාතුර්මහාරාජ්‍යකවාසි දිව්‍යපුත්‍රයන්.

64 වන පිට (57)

අමානිවන්=අමෘතමහානිර්වාණය.

සුවාසූදහසක් ධර්මස්කන්ධයෝ=අසූහාරදහසක් ධර්මවස්වි

කුසිනාරානුවර=මල්ලව රාජ්‍යයෙහි ප්‍රධානනුවර. [වෙයි.

ඒසල්රුක්දෙකමතුනොවෙයි=ඒසල්වෘක්ෂදෙක පමණක් නො

මලෝලොඹු=(මල්+ඔලඹු) එල්ලෙන මල්සමූහය.

65 වන පිට.

ජලාකචුළුවක්=දැලක්සේ සිදුරු සහිතව සාදනලද කචුළුවක්.

මුදුන් මල්කඩක්= මුදුන්මල් වඩමක්; මුදුනේපළඳින මල් වඩමක්.

මල්සුමුගක්=මල්කරඬුවක්.

බූමාටු දෙවතාවන්=භූම්‍යසර් දෙවතාවන්, පොළොව ආශ්‍රය කරමින් සිටින දෙවතාවන්.

තිඹක්=ද්‍රෝණයක්, ලාස් සතරක්, මාගධ භාෂාවෙන් තිඹට ලාස්සක්ද, සිංහලව්‍යවහාරයෙහි ලාස් 4 ක්ද වේ.

මහපත්කුඩසාපෙති=මහාපත්‍ර කුඩසමාන පෙති ඇති.

(58)

පෙත්තෙන්=මලෙහි පත්‍රයෙන්ද,

කෙසරුවෙන්ද=කෙශරයෙන්ද.

රෙහෙනුවෙන්ද=මලේ රේණුවෙන්ද.

කළුවැල්=කළුඅගිල්.

තුවරලා=ගුගුල්නම් සුගන්ධ විශෙෂය.

ගෝසිය සඳුන්=ගොශීර්ෂක චන්දනය; කළුතඹ වර්ණයෙන් යුත් මිශ්‍රිත සුවඳවත් සඳුන්, මේචන්දනය උත්පල සුගන්ධවත් බැව්කියත්. මෙහිආදි ශබ්දයෙන් ගොශීර්ෂක හරිචන්දන, තෛලපර්ණික යන සඳුන් වර්ගය කියත්.

හුදෙක් අහස් මතුනොවෙයි=තනිකර අහසපමක් නොවෙයි.

තත්සරනගා=වීණා තතින් හඬ උපදවා, තත්නම් වීණායෙහි ලනුයි.

වඩහිවීණා=එනම් තනි ශබ්දය නිකුත් කරන වීණා.

නකුලවීණා= තුන්තනින් හ්‍රස්ව දීර්ඝප්ලුත වශයෙන් ශබ්ද නිකුත් කරන වීණා.

හාඹගවීණා=මීමැසි නාදය වැනි රාශික නාදයක් නිකුත්කරන වීණා.

ගැටබෙර=කුඩාබෙර විශෙෂයක්.

පණාබෙර=දෙමළ බෙර විශෙෂයක්.

එකැස්බෙර=එකපැත්ත ගසන බෙරය.

මිහිගුබෙර=මෘදඞ්ගබෙර.

ලොහොබෙර=ලොහොයෙන් තැනූ බෙර.

තප්පු=රබන් විශෙෂයක්.

දීඝනිකායෙහි=දීඝසඟියෙහි, සූත්‍රපිටකයට අයත් සඟීපසෙන් ප්‍රථමසඟීය. සෙසු සඟී නම්– මැදුම්, සංයුත්, අංගුත්තර කුදුගොත් යන සඟී සතරයි.

66 වන පිට.

දෙවොරොහෙණ= දෙව්ලොව නගින හිණ. දෙවොරොහෙණ මඟුලයේදී දෙවියන් මැවූ රුවන් හිණ.

යමහළු=මරණ මඤචක භූමිය.

සිංහශය්‍යාව=සිංහරාජයකුගේ නිදීමවැනි උත්තමවූ නිදීම, වම් කකුල පිට දකුණුපයතබා දකුණු ඇළයෙන් නිදීම.

විජම්දෙසන්ට=අභිධර්මය දෙශනා කරන්ට.

(59)

හලවුල=හැරීයාළු.

පන්සියපනස් ජාතකයන්=බොධිසත්ත්වයන්ගේ ඉපදීම් පන් සිය පනස.

චුද්දසබුඩශූනය=චතුර්දශ බුඩශූනය යනු බලනු.

ඉතිපිසොභගවා=මෙසේ ඒභාග්‍යවත්වූ බුදුරජාණන්වහන්සේ.

නවඅරහාදි බුදුගුණ=අරහත් ආදි නවවිධ බුඩ ගුණයන්.

අරහං=අහීත් නම් වනසේක; සම්මාබුඩො=සම්‍යක් සම්බුඩ නම් වනසේක; විජ්ජාචරණ සම්පනෙනා=විජ්ජාචරණ සම්පන්න නම් වනසේක; සුගතො=සුගත නම් වන සේක;ලොකවිදූ=ලොකවිදූනම්වනසේක;අනුත්තරො= අනුත්තරනම් වනසේක; පුරිසදම්මසාරථි=පුරිසදම්ම සාරථි නම් වනසේක; සත්ථා=ශාස්තෘනම් වනසේක; දෙවමනුස්සානම්=දෙව්මනුෂ්‍ය නම් වනසේක.

67 වන පිට.

ශතරාව=සියක්වර නාදය.

සහස්සරාව=දහස්වර නාදය.

අමාමෑණියන්වහන්සේ=අමෘත දෑනයෙහි මෑණියාණකෙනෙ කුසේවූ හෙයින් අමාමෑණියන්යයි කියනලදී.

අප්‍රමාද විහාරයෙන්=නොපමා හැසිරීමෙන්.

සත්දහතළා=හිමාලවනයෙහි පිහිටි රථාකාරවිල, මඤ්ඤකිනි විල, හංසපාතවිල, අනවතප්තවිල, ෂඩ්දන්තවිල, කුණලවිල, කණ්ණමුණ්ඩ විල යන සත.

සියක්වර පොළාදූ=සියසැරයක් පෙළූ, සියවරක් ශුඩකළ.

ආදහන=පිලිස්සීම, මෘතශරීර පිළිස්සීම.

(60)

වාරිමාර්ගී=වතුරගලා යන කාණු, ඇළවල්.
රත්දෙණිහි=රනින්කළ තුම්බයෙහි.
පිධානයකින්=වැස්මකින්, පියනකින්.

68 වන පිට.

කුලූපග=මිත්‍ර, යහළු, හිතවැඩ ඇති.
රත්තල්වැට=ස්වර්ණමය විජනීපත්‍රා, රන්තාලවෘන්ත.

69 වන පිට. (61)

ආයුෂමත්වූ=ආයුෂ ඇත්තාවූ; ගරුකටයුතුවූ.
අභිඥාපාදකකොට=අභිඥාව මුල්කොට ඇති පඤ්චාභිඥා යනු බලනු.
චතුර්ථධ්‍යානය=සතරවන ධ්‍යානය; සුඛඑකාග්‍රතා යන දෙක පමණක් පවතින ධ්‍යානය.
අනාවරනඥානය=අන්‍යකුට මූව හා කළනොහැකිඥානය.
ගොප්මස=වළලුකරසේ මස.
ගණනායක=පැවිද්දන්ට නායක.

70 වන පිට. (61)

සංස්කාරධර්මයෝ=සංඛාරධම්ම, සත්ත්වද්‍රව්‍ය යන මොවුන්හට ගැනීම් සම්බන්ධ පැවතුම්.

(62)

ජවී=සිවිය, සම; විස්තීර්ණ=පැතිරීම, විහිදීම.
සතර දළද=දන්තධාතු සතර.
අකුධාතුන්=උරහිස් ධාතූන්, උර ඇටධාතු.
උෂ්ණීස=නළල, නිධාලය.
අබඇටසාසේක=අබඇට සමානසේක.
අත්කරසා=අතේ ගොබය සමාන.

71 වන පිට.

නගුලිස්=(නගුල්+ඉස්) නගුලේ හිස්.
උදකධාරා=ජලධාරා, වැහෙන දියකඳන්.
දූවාණවටසේ=පළිඟු බුබුල්සේ.

(63)

සන්ථාගාරය=විශ්‍රාම ශාලාව, රැස්වීම් ශාලාව.
සිවුදුගඳ=චතුර්ද්‍රව්‍ය ගන්ධය, කුංකුම, තුවරලා තුරුක්තෙල් යවන පුෂ්ප යන සුගන්ධ සතර.

පූර්ණඝට=පූර්ණකලස්, මල් ආදියෙන් පිරුණු කළගෙඩි.

දෘකෙළි=ධාතුපූජා, ධාතුපූජායෙන් කරන උත්සව, එම උත්සව ක්‍රීඩා;

රත්නපය්‍යඞ්කයෙහි=රුවන්පලඟෙහි.

ඇත්කුඹ පහරවා=හස්තිකුම්භයපිසවා, ඇත්කුඹය ගාවා.

දුනුමුඛාවෙන්=දුනුහිසෙන්, දුන්නේමුදුනෙන්.

72 වන පිට.

සායිකාවූ=කෝපවූ; යුද්ධක්ෂමවූ=යුද්ධයෙහි දක්ෂවූ; යුද්ධයෙහි ආශාඇතිවූ.

(64)

සිවුරඟසෙනඟ=චතුරඞ්ගණී සෙනාව, ඇත්, අස්, රිය, පාබල සෙනඟ.

චතුමධුර= සිවුම්හුර මී, ගිතෙල්, සීනී, මිදි යන සතර වර්ගයෙන් සෑදූ.

ශාක්‍යසිංහවූ= ශාක්‍යවංශයට ශ්‍රෙෂ්ඨවූ, ශාක්‍යවංශය නම් සූර්‍ය්‍යවංශයෙන් පැවති වංශයකි. අම්බට්ඨඔක්කාක රජුගෙන් පටන්ගත් වංශයශාක්‍ය වංශයනම්විය. පූජාවලියෙන් විස්තරදතයුතු.

ජබාදු=සුවඳ විශෙෂයක්, කස්තූරි සුගන්ධයක්.

කරතලය=හස්තතලය, අත්ල.

74 වන පිට.

වියරුහුණු=පිස්සු වැටුණු.

සොලොස් දහසක් නාටක ස්ත්‍රීන්=දහසය දහසක් නටන ගෑහැනුන්, දහසය දහස් පිරිවර ස්ත්‍රීන්.

දිවුණ දිවුණ=විගුණ කරමින්, දියුණුවමින්.

සඛවසරක=සත්‍ය වචනය රක්ෂාකර.

සැදෑහැතියන්=ශ්‍රද්ධාවතුන්, භක්ති ඇත්තන්.

(65)

කායබල දශයකින්=ශරීරයේ පිහිටි හස්තිබල දශයකින්, බුදුරජාණන් වහන්සේට තිබුණු ජදන්ත (විලෙහි) ඇතුන් දසදෙනෙකුගේ ශක්තිය.

ඥානබලදශයකින්= බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙරෙහි තිබූ ඥානබල දශයෙන්; එනම් :– ඨානා ඨාන ඥානය (වියයුතු නොවියයුතුදේ දන්නා නුවණ) විපාක ඥානය කර්මවිපාක දන්නා ඥානය) සබ්බත්ථගාමිණි ඥානය

(සත්ත්වයන්ගේ ගමන් දන්නා ඥානය) අනෙක ධාතු ඥානය (ධාතූන්ගේ විශෙෂය දන්නා ඥානය) අධිමුක්ති ඥානය (සත්ත්වයන්ගේ සංසඥන හෙවත් ඇළීම දන්නා ඥානය) ඉන්ද්‍රිය පරොපරියත්ත ඥානය (ඉන්ද්‍රිය පිළිවෙළ දන්නා ඥානය) ඣානාදිසංකිලෙසාදි ඥානය (ධ්‍යානාදීන්ගේ කෙලෙස් පිරිසුදුවීම් දන්නා ඥානය) යන සතද ත්‍රිවිධ විද්‍යාවද යන දශය.

(66)

පත්ලියන්නාවූ= ලියුම් ලියන්නාවූ.

රාමග්‍රාමයෙහි=රාමනම්ගමෙහි.

කෝලිය රජදරුවෝ=කොළොම්ගසදී උපන් රජදරුවන්ගේ වංශයයි. රාමරජුගේ හා ප්‍රියා බිසවගේ දරුපරම්පරාව.

විචරතැන=විතර තන්හි.

සත්රජදරුවෝ=රජවරු සත්කොටස.

මෛත්‍රියට නිවාසවූ= මෛත්‍රිය වසනස්ථානයක්වූ; ප්‍රෙමයට ගෙයක්වූ.

ප්‍රඥාවට වලලහවූ=නුවණට පිරිමියක්වූ, නුවණට ස්වාමියෙක් හෙවත් පණ්ඩිතයෙක්වූ.

76 වන පිට.

තොටකට=තීර්ථයකට, නැව් නවත්වන තැනකට.

පාඩාවාරියට=හිමියෙක් නැතුවගිය, අනාථභාවයට ගිය.

වත්තාටය=වත දෙයකටය.

මානයෙන්භජනය කරන්නාහුය=උඩඟු කමින් ආශ්‍රය කරත් නෝය.

අනන්තාපරියන්ත= (අනන්ත+අපරියන්ත) කෙළවරක් නැති අසමානවූ.

අරාගී=රාගය නැති, කෙලශ නොමැති.

අවෛෂී=වෛෂයෙන් තොර, වෛෂ නැති.

අමොහිවූ=මොහයෙන් දුරුවූ, මුලානොවන.

ග්‍රන්ථපන්සියයක් විචර=පොත් පන්සියක් පමණ, බැඳිම් පන් සියයක් විතර.

ද්‍රොණ ගර්ජනා=එනම් ගිගිරීම, එනම් නාදය, ද්‍රොණ නම් බමුණු ධාතු බෙදන අස්ථාවෙහි කළ නාදය.

දෙබණවරින්=බණ කියන දෙවාරයෙන්.

77 වන පිට. (68)

සක්පල් නාරද=සංඛපාල නම් බොධිසත්ව නාගරාජයා.

ප්‍රහාරාදිය=(ප්‍රහාර+ආදිය) පහරදීම, බැණීම ආදිය.

පස් ඇසක්=පඤ්චාක්ෂියක්, පසැස නම් :– ප්‍රකෘති ඇස නම්වූ මසැස, දිවැස, නැණැස, බුදුඇස, සමතැස යන පසක් ඇසී.

ළෙයින්=හෘදයෙන්, පපුයෙන්, මහත්ශොකයෙන්.

මගධනැළියෙන්= මගධරට ව්‍යවහාර කරන නැළියෙන්, ලාසෙන් හතරෙන් පංගුවක් නැළියයි; මගධනැළියක් මෙරට නැලි හතරක ප්‍රමාණයි.

78 වන පිට. (69)

සිළුමිණිසෑයෙහි= ශිඛා මාණික්‍ය චෛත්‍යයෙහි.

පිපළුලි=එනම් නගරය.

උකටලී නොවන පිණිස= කලනොකිරෙන පිණිස, අලස නොවන පිණිස.

අඩයටි මැදුරෙන්=අඩයටි නම් ආයුධ විශෙෂයෙන් යුත් රක්ෂ ස්ථානයෙන්.

ගව්මානයේ=ගව්ප්‍රමාණයේ ගව්වයනු ගවයන්මිදීමේ ප්‍රමාණ දූරය යන අර්ථයෙන් සැදුණු ශබ්දයෙකි.

79 වන පිට.

සැදැනැති=ශ්‍රද්ධානොමැති, විශ්වාසය නැති.

(70)

මාරභයඞ්කරයක් හා සමාන= මාරයන්ගේ භය උපදවන්නක් මෙන්.

උම්මත්තක රූපද=සිහිවිකල ශරීරද.

80 වන පිට.

තෙසු=ඉතිරි, අනික් සත්වජනු.

(71)

දශථූපකථා නිමි.

ථූපදශය සම්බන්ධ කථා අවසානයි.

තිළුකයන්=ශෛවදෘෂ්ටික පූජකයන්.

ධාතුනිධානයේ=ධාතුතැන්පත් කොට තැබීමේ.

81 වන පිට.

මහසුප් මහතෙරසාමි=මහාකාශ්‍යප මහාස්ථවිර ස්වාමි,
ලොමොපටක්=ලොමයෙන් කළ ඇතිරිල්ලක්.
දළුකරඬු=විශාල කරඬු.

82 වන පිට. (72)

සතරමහානිධානය=මහානිධානසතර, සංඛය, එලය, කුමුදය පුණ්ඩරිකය යන සතර.
සතුසිත දිව්‍යපුත්‍රයන්=තුෂිත නම් දිව්‍යලොකයෙහි වසන දිව්‍යයන්.

(73)

දැඟිගුලෙන්=ජාතිඞිංගුලින්, සාදිලිංගම් වලින්.
පිළිල්ල=පිළ, කුඩාපිළ, අභ්‍යන්තර ගෘහයට යාව පිහිටි කොටසයි.
අස්රෙද්දේ=යතුරේ, යතුරු මුද්‍රවේ.
කෙසියතුරු මුදු=කෙසිනම් යන්ත්‍ර මුද්ද, යතුරු හා මුදු.

83 වන පිට.

ව්‍යාලරූප යුක්ත= ව්‍යාඝ්‍රාදි නපුරු සත්ත්වයන්ගේ රූපයෙන් යුක්ත ව්‍යාඝ්‍ර සිංහ සර්පාදීන්ගේ රූපයන් ගෙන් යුක්ත.
කර්මානුරූපව=කළ අකුශල් කුශල් කර්මයට අනුව.
බිඹුසාර=ධර්මාශොක රජුගේ පියරජු.
එකාතපත්‍ර=(එක+ආත+පත්‍ර) එක කුඩය, එක කොඩිය.
රජසෑඩි=රාජමහිමයෙන්, රාජබලයෙන්.

84 වන පිට. (77)

ත්‍රිපිටකධාරී=තුන්පි ක ධර්මය උගත්, තුන්පිටකයෙහි උගත් කම ධරන
නාගලතා=බුලත්වැල්. ඇඹුල=නෙල්ලි, ඹළු.
දිවපාන=දිව්‍යපානය; සියදෑහැල්=සියක් දවසින් පැසෙන වී.
නව්දෑසක්යාළ=යාල් නවදහසක්, යාළනම් අමුණු විස්සකි.
බඩහලා=භාණ්ඩාගාරයෙහි.
පුරව්කෙවිල්ලෝ=පරපුටු කෝකිලයෝ.

85 වන පිට.

කෙලශපරිනිර්වාණකොට=කෙලෙස් නිමවා, කෙලෙස් සිඳ.
මෛත්‍රෙය සර්වඥයන් වහන්සේට=මතුබුදුවෙන මෛත්‍රියනම් බුදුවරජාණන් වහන්සේට.

(75)

රත්හැකිල්ලක්=රත්රන් විලංගුවක්.

තුලනාකරත්=සමාන කෙරෙත්.

සද්ධර්මචක්‍රවර්තිවූ=සද්ධර්මනැමති චක්‍රය පවත්වන්නාවූ උතුමා, සර්වඥයන් වහන්සේ.

අසූ අනු ව්‍යඤ්ජනයෙන්= දෙතිස්මහා පුරුෂ ලක්ෂණයන්ට අනුව පිහිටි අසූවක් පමණ කුඩාලක්ෂණයෙන්.

නවහම්=නවාම්, නවකර්මාන්ත.

86 වන පිට.

පරසක්වල=පිටසක්වල, අන්‍යචක්‍රවාටවල.
සිඳුරකල්කයට=රතුර්යම් වලින් සාදන කල්කයකට.
පද්මරාග මාණික්‍යයට=රතු මැණිකට, රතුකැටයකට.
සරත්වලා=ශරත් කාලයෙහි වලාහක.
සාලාවැටුප්=ජටාසුළි පැවතුම් ඇති.

(76)

මද ටවන්=මාඤ්ජෂ්ඨවර්ණය, රක්තවර්ණයට හුරුවර්ණය.

රතිඳුගොව්සේ=වර්ෂාකාලයෙහිදී පොළොවෙන් පැන නගින කෘමියකුසේ. රූ බදුල්ලා නම් කෘමියාසේ.

සපත්කූට පර්වතය=සුගඳුරු ය්නු බලනු.
පබසර රස්කදෙන්=ප්‍රභාස්වර රශ්මිකන්ධයෙන්.
කූටාගාර=කුළුගෙවල්.
උණකුළලින්=උණලී නළාවෙන්.

87 වන පිට.

අසඞ්ඛ්‍යතවූ=සංඛ්‍යාවත් නැති.

සිවුමැඳුරු කවුළුව=උඩුමහල්තලවල සාදනලද සිංහපඤ්ජර නම්වූ කවුළුවක්.

පණ්ඩරඞ්ග පරිබ්‍රාජක=(පණ්ඩර+අඞ්ග) සුදුරෙදි පෙරවී පරිබ්‍රාජක කොටසක්.

භද්‍රපීඨ=උතුම් පුටු, රාජසයන්.

මොරපුටු=මධ්‍යම තරමේ පුටු, මයුර පිල්කලඹක්සේ සාදන ලද හාංසිපුටු.

බාඳූ හොඳූ=කන බොනදේ.

(77)

සගමහළු=බාල මහලු, තරුණ හා මහලු.

අනාචාරිව=සිරිත් පිළිවෙත් නැතුව.
සන්තානයෙහි=සිතෙහි, සිත්පිළිවෙළේ.
ගුණලවයෙක්=ස්වල්පගුණයක්, ගුණමාත්‍රාවක්.
ඉරියා පථයෙන්=(සතර) ඉරියව්වෙන්.
උපාධ්‍යායයන් වහන්සේ= ගුරුවරයාණන් වහන්සේ, උපසම්පදාකර්මය කළ ආචාරීභික්ෂූන් වහන්සේ.
වත්පිළිවෙත්=උපස්ථාන පිළිවෙත්.

(78)

වික්ෂෙපවූ=කලබලවූ, චඤ්චලවූ.
පස්ගුණය=ප්‍රත්‍යක්ෂගුණය.

89 වන පිට.

බෑණෝය=සහෝදරයාණෝය.
අපිත් සතොස්=අල්පේච්ඡ සන්තෝෂය, ලද පමණින් සතුටුවන.

(79)

සාමණේර= (සමණ+ඊර) ශ්‍රමණ පුත්‍රයා, උපසම්පදා නූවූ මහණහු.

90 වන පිට.

එකලෙසයක්=එක ප්‍රමාණයක්. එක් අඞ්ගයක්.
දම්පියායෙහි=දම්පියා නම් ග්‍රන්ථයෙහි.
අප්‍රමාද වර්ගයෙන්=අප්පමාදෙ අමතපදං යනාදියෙන්.
ධුවබත් කෙනෙකුන්=හැමදාම පවරා බත්දෙන කෙනෙකුන්.
පාසාණ්ඩයන්ට= බ්‍රාහ්මණ දෘෂ්ටියෙහි උගන්වනලද පරිදි නොකරනකුට පූජකයන්ට.
චතුර්විධ ප්‍රත්‍යයෙන්=සිවුපසයෙන්. [ලබනු.
අඞ්ගයෙන් නවයෙක=අඞ්ගවශයෙන් නවයකි නාවඞ්ග යනු
ස්කන්ධයෙන් සූවාසූ දහසෙක=ස්කන්ධවශයෙන් 84000 කි.

91 වන පිට. (80)

අසෝතෙනයයි=අසවල් තැනයයි.
පොලූපොලූව=කැබෙලි කැබෙලිව.

92 වන පිට.

බිලියම්කරවා=බලි කර්මය කරවා, බලිපූජාකර.
අනතුරයක් නහමක් කෙරෙත්වා=අනතුරක් නොකෙරේවා.

(81)

චාරිකාවෙහි=සක්මන් කරන ශාලාවෙහි, සක්මනෙහි.

93 වන පිට.

පිටතුඝයි=පිටයයි, පිටටවී සිටීයයි.
ප්‍රත්‍යය දායකය=ආධාර දෙන්නෙක.

(82)

සඞ්ගීතිවයට=සංගීතිදෙකට, සංගායනාදෙකට (නැඟි) නැඟු.
අත්තකථා=විස්තර කථා, අට්ඨකථා.

94 වන පිට.

ථෙරවාදයන්=ස්ථවිර කියමන්, තෙරුන්ගේ කියමන්. මහලුන්ගේ කියමන්, උපසම්පදාවී දසවර්‍ෂයක්ගිය භික්‍ෂු ථෙරනම්.
නීලකාලසේක=ඨානානතරයට නියම කාලසේක, නියමකාලසේක.
ගන්ධාරරට=නන්දහාර් ප්‍රදෙශයට, මෙකාල ඇෆ්ඝනිස්ථාන් රටේ කොටසක්.
වනවාසිදෙශය–හිමවත් ප්‍රදෙශයට, නේපාල, භූතාන දෙරට.
අපරන්තරටට= (අපර+අන්ත) බස්නාහිර කෙළවර පිහිටි රටක්. අවන්ති රට.
මහිසමණ්ඩලය=දඹදිව පළාතක්.
මහරටට=මහාරාෂ්ට්‍ර රාජ්‍යයට, මැරැටින්ගේ රටට.
යොන්රටට=යෝනකදෙශයට, ඉන්දියාවේසාගලපුරය පිහිටි ප්‍රදෙශය,
සුවණ්ණභූමියට=රන්බිමට,බුරුමයට තුදුරුවපිහිටි සඳුන්පළාත.
සෘඩිවිහාරිකවූ=සෘඩිමහිමයෙන් හැසිරෙන්නාවූ.

(83)

මහලුරජහු හැරගෙන=මහලුරජු අරගෙන.

95 වන පිට.

යථාභිරතියෙන්= (යථා+අභිරතියෙන්) අභිරතිය ලෙස, අභිරතිය නම් සිතේ ආශාවයි.
ලමන්දුන්දෑ=මෑණියන් වහන්සේ, මවුවහන්දෑ.
පඤ්චරාජක කුඩභාණ්ඩ=සේසත, මඟුල් කඩුව, රත්නදාමය, මිරිවැඩිසඟලය, වල්විදුනා යන පස.
මූලනැකත=නකත් 27 න් 17 වන නැකත.
වෙඩිසවිහාරය=වෙදිස විහාරය මිහිඳුමාතෙරුන් වහන්සේගේ මෑණියන්ගේ වෙඩිසනම් නාමයෙන් කරනලද විහාරය.

2018 05 15 Paññápárami - Na Uyana Free Distribution

සෑගිරිපබ්බ=සෑගිරි පර්වතය, චෙතියගිරි පර්වතය, මිහින් තලාව.

(84)

මකුළුහුයක්=මකුළුවකු අඳින නූලක්.

යටිපිටින්ද උඩුපිටින් කළුවන් නොවනතුරු= යටිපැත්තෙන් දමා උඩුපිටෙන් කළුපාට වෙන්ට ප්‍රථම, මෙයින් ඒ රහතුන්ගේ ගමනෙහි ශීඝ්‍රතාවය දක්වූහ.

96 වන පිට.

ජිනාභින්නපටධර=සිඳ බිඳ ගන්නාලද වස්ත්‍ර ධැරූ.
කාෂායවස්ත්‍රවක්=කහපාට සිවුරු.
තුන්උණයෙක්=උණයෂ්ටිතුනෙක්.
ලතායෂ්ටිනම=ලියයටි නමය, වැළින් යුක්ත දණ්ඩය.
සකුණයෂ්ටිනම= ලිහිණියටිනමය, සකුණ නම් කොස්වාදි ලිහිණියි.
විභාගකරනලද=වෙන්කරනලද, වෙනස්ව පිහිටි.
ජීවංජීවකයෝ=චකෝර විශෙෂයක්, ඇටිකුකුළෝ.

97 වන පිට. (85)

සාරථියාට=රථාචාර්‍යයාට, අස්ගොව්වාට.
ආචාර්‍යයෝ–උත්තමයෝ, රහතුන් වහන්සේ, ගුරුවරයාණෝ.
කොඳුපලස්=කොඳුවලින් සැදූ කම්බිලි.

98 වන පිට.

ප්‍රණීත කැඳ අවුළු=රසවත්වූ කැඳ හා ව්‍යඤ්ජනාදිය.
මාහිමියෝ=මහාස්වාමීහු, සංඝනායක ස්වාමීහු.
ප්‍රෙතවත්=ප්‍රෙතවස්තුව; විමන්වත්, විමාන වස්තුව.
සත්‍යසංයුක්තබණ=සත්‍යවූබැඳිම් ඇතිබණ, චතුරාර්‍ය සත්‍ය යට අයත් බණ.
ඔල්වරහඬ=ප්‍රීතිඝොෂා, ප්‍රීතිහඬ, හුරේගැසීම.
පිළිදුගුම්කොට=ප්‍රතිජගනය කොට, පොෂණය කොට.
දෙවදූතසූත්‍රය=දෙවදූතනම් සූත්‍රය.
සම්බාධයයි=පටුයයි, විශාල මදයයි.
නඳුනුයන=(නඳුන්+උයන 'ශක්‍රයාගේ එනම් උයන.
ආශිවිෂොපමසූත්‍රය=(ආශිර්+විෂ+උපමාසූත්‍රය)එනම් සූත්‍රය.
රන්කුණ්ඩිකාව=රන්කෙණ්ඩිය.
අනවතග්ගීය=අක්මුල්නැති.

අග්ගික්ඛන්ධොපම සූත්‍රයෙන්=(අග්ගික්ඛන්ධ+උපම) සූත්‍රය. ගිනි කඳකට උපමාකොට දක්වූකාරණය.

99 වන පිට. (87)

වස්විසුවමනා=වස්විසීම වූවමනා, වස්විසීමට සුදුසු, වස්විසීම නම් වර්ෂාකාලයෙහි විසීමයි.

අටසැටලෙනක්=ගල්ලෙන් හැට අටක්.

කටාරකොටා= ගල්ගුහා ඇතුළට වතුර නොඑන පිණිස ලිස්තර පටියක්සේ කොටන කෙටීම.

කළුවැලිපියා=කළුවැලිහැර.

පේව=පෙහෙව, සිල්සමාදන්වී.

100 වන පිට. (88)

අකුදෑණින්=උරහිස් බාහුව.

101 වන පිට.

තොලබෝවිතක්=තොලබෝ සිවියෙන් සෑදූ ඔඩමක්.

(89)

පොකුරුවැස්ස=මල්වැහි.

කාහලශබ්දයෙන්=නළාබෑයෙන්. වස්දඬුනාදයෙන්.

ප්‍රහෙදවසතු=වසතුවෙන් කරන, ද්‍රව්‍යයන් බෙදන යන අළුයි.

ජලසාටිකාව=නානකඩය, නානවිට අඳින රෙද්ද.

102 වන පිට.

බෙර ඇසක්=බෙරයේ සමබැඳි පාර්ශ්වය.

වළල්කුට=අව්වෙන් වියළිගිය මැටිකැට.

වළල්පැළීගියේය=මැටි ඉරිතලා ගියේය, මඩ වෙළී පැළී ගියේය.

ඇත්කුඩව්වරට=හස්තිකුම්භය පමණට උසැතිව.

(90)

තලව්ව=සමතාලව.

ප්‍රාතිහාර්‍ය=පෙරහැර, ආශ්චර්‍ය.

103 වන පිට.

මිනිසත්බව=මනුෂ්‍ය සත්ත්වභාවය.

සාධුජනයන්ගේ=සත්පුරුෂයන්ගේ; පණ්ඩිතයන්ගේ.

ථූපාරාමකථාව නිමි.

එසමයෙහි=ඒකාලයෙහි.

තෙරණිකෙනෙක්=(තෙර+අණී) මෙහෙණි කෙනෙක්.

104 වන පිට. (91)

ජම්බුකොළනම් පටුන් ගම=දඹකොළනම් තොට, පටුනු ගමක් නම් මුහුදුබඩ පිහිටි වෙළඳ ගමකි.

රන්දදපතාකා= සුවණ්ණධවජපතාකා, රන්කම්කළ කොඩි හා තුන්හුලස් කොඩි.

කාහලනාදයෙන්=නළාහඬින්.

105 වන පිට. (92)

දහරගල්වා වැද=ශරීරය බිම අතුරුවා වැද, ශරීරය බිම හොවා වැදලා.

සත්‍යක්‍රියා=ප්‍රාණිනාබලය ප්‍රමුඛකොට තමාකරන හෝ කියන දෙය සිද්ධවේවායි කරන අධිෂ්ඨානය.

රුවන්තෙල්ලක්=රුවනින්කළ තෙලිකූරක්, රන්පින්සලයක්.

විමතියක්=අසම්භාවයක්, අස්ථිරතාවක්.

විඣ්‍යාටවි= (විඣ්‍ය+අටවි) විඣ්‍යපර්වතාසන්න මහාවනය, විඣ්‍යවනය.

තාම්‍රලිංගමුතොට= තාමලිංගම් නම් (බ්‍රාහ්මණ) තීර්ථග්‍රාමය එනම් නැව්තොට.

දඹුළුතොට=දඹකොළතොට; මල්ඇගෑ=මල්තොරන්.

106 වන පිට. (93)

සොළොස්ජාතිසම්පන්න කුලවාසීන්=දහසය ගොත්‍රයකින්යුත් කුලීනයන්.

රාජෝද්‍යානයෙහි= (රාජ+උද්‍යාන) රජයාගේ උයනෙහි, මඟුල් උයනෙහි.

බොධිආගමන කථානිමි.

බොධි ශාඛාව ගෙනඊමේ කථා සමාප්තයි.

---

107 වන පිට. (94)

පොහොගෙයක්=පෝය ගෙයක්.

ශිලාස්ථම්භයන්=(ශිලා+ස්ථම්භයන්) ගල්කණු.

යොජන ථූපකථා නිමි.

යොදුනක් පාසා සාදනලද දාගැප් කථා සමාප්තයි.

---

108 වන පිට.

අස්නැවියකුගේ= අශ්වනාවියකුගේ, අශ්වසෙනාපතියකුගේ.

7

සොළීරට්=සොළීදෙශය, තන්ජාඋෟර් යන නාමයෙන් මෙකල ප්‍රකට ප්‍රදෙශය.

(95)

දුටුගැමුණු රජුගේ පිළිවෙල කථායි.

සරස්නාවැව=වලස් නම් වැව.

සූළුගෙයි=කුඩාගෙයි; දෙවන රජමාළිගාවෙයි.

සිඛයිලා=විෂයොදෘ, වසතබා.

නෑපිකල=නෑවාට පසු, ජලස්නානය කළවිට.

කාවන්තිස්ස=කාකවණ්ණතිස්ස, මේරජතුම අධික කළුපාටින් යුක්ත හෙයින් මේ නාමය වියයි සිතිය හැකියි.

විහාර මහාදේවි= විහාරකරවූ තොට සමීපයෙහිදී සම්බවූ හෙයින්ද අග්‍රමෙහෙසීන් හෙයින්ද විහාර මහායන නාමවය විය.

109 වන පිට.

සන්‍වාසයක්=සමගිවාසයක්, ස්ත්‍රී සෙවනයක්.

(96)

නුවණනැති කම්කල=මෝඩක්‍රියාකළ.

ගනුවයි=අල්ලා ගනුවයි, මරවයි.

මූහුද උත්පාතිකකොට=මූද ඉතිරීමකොට, මූහුද ගලායාමට සලස්වා; සැළුහිඳුවා=ඔරුවේලා.

110 වන පිට.

කෙවුලෝ= කෛවතීකයෝ, මස්මරන්නෝ, ජලයෙන් ජීවිකාව කරන්නෝ, සත්=කුඩය.

(97)

ප්‍රතිපත්තියට දිවිදුන්නාවූ=(බුඩ) ප්‍රතිපත්තිනිසා දිවිදුන්නාවූ, ධර්මප්‍රතිපත්ති නිසා ජීවිතය ගතකරන්නාවූ.

අෂ්ටායර්‍ය පුද්ගල=(අෂ්ට+ආයර්‍ය+පුද්ගල) සෝවාන් ආදි සතර මඟ සතර ඵලයට පැමිණි උතුම් පුද්ගලවූ.

මිනිසත්බව=මනුෂ්‍ය සත්ත්වභාවය, මිනිස්කම.

ප්‍රතික්කුලයයි=පිළිකුල්ය කියා.

අතපාරවා=අතපිසදමා.

111 වන පිට.

නිරුඩව=මැරී, චූතව.

(98)

නිමිත්තපාඨකයන්=නිමිතිදන්නෝ,නෛමිත්තක යනුබලනු.

දෙවුන්පැන්=සේදුජලය, බොවනයකළ ජ්ලය.

දසඑකඩමසින්= (දස+එක+අඩමසින්) මසකින් අඩක් අඩු දශමාසය, මාසනවයමාර, දරුවකු බිහිවීමට සාමාන්‍ය යෙන් ගතවන කාලය, පිළිසිඳ ගත්දෑසිට දවස් 288 ක් පමණයි.

112 වන පිට.

ගොඑමුහුද= ඝොෂකික සමුද්‍රය, රළවේගය අඩු නිසා මේ නම දී තිබේයයි සිතිහැකි.

මීපටලයක්=මීවැදැල්ලක්, මීවද(සමූහ)යක්.

මාලුනැවෙක=පරණ ඔරුවක, පරණ නැව් කදක.

අසසලයා=අස්ගොව්වා.

කොළඹසමීපයේ=කොළඹනම් ගම සමීපයේ අනුරාධපුරය ට්ත් තම්මැන්නාවටත් අතර විහිටි ගමක්.

සූරෙක්=සමතෙක්; සූරයෙක්.

අඹාදිවිය=ලුණුබඳවාදිවීය.

113 වන පිට. (99)

බිළිවැද්දෙක්=මස්මරන්නෙක්, බිලිබාන්නෙක්, සතුන් අල්ලා මරන්නාටද විදින්නාටද වැදියයි කියනු ලැබේ. බිලි වැද්දෙක් යන්නෙන් බිලිබාන මස්මරන්නෙක් යන අරුය ගෙනදේ.

දෙමඑන්සාඩා=දෙමඑන් නසා, බත්ආලෝප, බත්පිඬු.

114 වන පිට. (100)

දිව්ටකවච්=දිව්රුකවච්.

නිහඬුරු සුසුම්ලා=නිහඬුරු යනුද සුසුම්ලා යනුද එකාඑසි, බොහෝසේ හුල්ලා.

හසතිශිල්ප=ඇතුන් විහිදවීමේ ශිල්පය.

ධනුශ්ශිල්පය=(ධනුර්+ශිල්පය) විදීම.

නාබ්‍රිමිත්‍ර (250)= නඩිමිත්ත වරපට බිඳිනලද හෙයින් මේ තෙමේ නාබ්‍රිමිත්‍ර නම් විය, නබ්‍රි, නඩි * යනු සම් පටියට කියන නමයි.

ගොඨඉම්බර= ගොටසිම්බර = ගොඨ=මිටි, ඉම්බර = ඉඹුරුනම් තෘණ විශෙෂය.

115 වන පිට. (101)

කියවි=කරනදෙය, විසින්=නිසා, හෙයින් කරණවිභක්ත්‍යාර්ථ නිපාතපදයක්.

---

* නඬි යනු කිසිපොතක පෙනෙතත් ඒ සදෙස් පාඨයි.

කිසඅස්පස්කරති=ශරීර කෘත්‍යය කරති, මලපහරති.
බිලිසේහෙලා=උඩබලියාවට සිටිනසේ තබා.

116 වන පිට. (102)

පවත්කොරෙම්දූසි=පැවැත්ම කරම්දූසි, ප්‍රතිෂ්ඨාප ණයකරම්ද කියා.

කෙලෙඹියක්හුගේ= පවුලේ ප්‍රධානියකුගේ, ධනවතෙකුගේ ගම් ප්‍රධානියකුගේ.

117 වන පිට.

කිස්දෙවුන්=කුසපිසි තැනැත්තා, බාලයා, බඩපිස්සා.
ගෙඩින් දෙරට නොසි=ගේ ඇතුලෙන් මිදුලට නොසි, දෙර ශබ්දයෙන් මිදුල කියවෙයි.

"නිති ගේ දෙර ඇම ද
කැළිකසළ දක නොම හි ද"

වාරමණ්ඩලනම්ගම=දෙරමඩල නම් ගම.

118 වන පිට. (103)

පිළිසගලක්=රෙදි දෙකක්, වස්ත්‍රදෙකක්.
ප්‍රසාද=තෘෂ්ණ, තැගි.

(104)

සෞරවීසි=ශූරවීසිය, බියසුලුනොවනවීරිය, දක්‍ෂවීසිය.
කොරතල්=කුඩාතල්ගස්.

119 වන පිට.

ගිරුවාහෝබඩ=ගිරුවානම් ඔයබඩ.
හස්පරිහවකියා= විහිළුවට නින්‍දාවචනකියා කාවට වචනින් අපහාසකොට.

මාසව=මස්කලව, මහුව.
කිරියක්=ක්‍රියාවක්, අමුණු සතරක් වැපිරෙන ප්‍රමාණයක්.

(105)

කඳවැටබඳලා=අඩුවැට බැඳලා, ලීයෙන් වැටබැඳ.
කෙළිපෙදවිසේ= ක්‍රීඩා පන්දුසේ, සෙල්ලම් කරන පන්දු බෝලසේ.

120 වන පිට.

සගදැව=යකඩින් කලගදැව, යකඩමුගුර.
ජවයෙන්=දිවීමෙන්; දිවීමේ ශක්තියෙන්.

(106)

ගිරිනිල්දනව්ව=කත්තියම නම් ජනපදය.

121 වන පිට.

සෛන්ධවයෙක්, සින්ධුරට උපන් අසෙක්, ජවසම්පන්න අශ්ව යෙක්.
දුව=ධාවනය, දිවීම.
ආගමනාවක්=පැකිලීමක්; තැතිගැන්මක්.
අඤ්ජනිපබ්බ=නකුල්ගල නම් ග්‍රාමය.
ඛණ්ඩදෙව=කොරදේවයා යනාඑයි.
තුතුකෙරෙයි=කෑලි කෑලි කෙරෙයි.
චිත්තපර්වතය=සිතුල්පව්ව.

122 වන පිට. (107)

ශබ්දවෙධියා=විද්දයුතුසතා ඇසින් නොදැක ශබ්දානුසාරයෙන් විදින්නා.
සොළසඟුල්බොල පියාපෝරු=අඟල් දහසයක් ඝනකම ඇති මොර (පියාල) ලෑලි.
බොලයවටද=ඝනකම ඇති යකඩද.
සුවදුල්=සුගන්ධශාලි, එනම් වීවගීය.

123 වන පිට.

බුධාන්තරයකින් යට=(බුධ+අන්තරයකින්) බුදුකෙනෙකුන් ගේ කාලයෙන් යට, කල්ප ලක්ෂකිපයකින් යට.
වල්කල=රුක්පොතු, රුක් සුඹුළු.
හැල්කල=හෙමන්තකාලය, ශීතකාලය.

(108)

එකාවැළ= එකාවලිය, මුතුමැණික් ආදිය අමුනාකරනලද එකාංශමාලය.
දෙහන්හු= පූනනූලක්මෙන් පළඳින නූල් දෙපටකින් යුත් පළඳනාව.
කටිසූත්‍රය=කටිසජ්ජනය, ඉඟපටිය.
රුවන්තනපට=රත්නමය පයොධරපට්ටය, තනසගළ එක් කොට බඳින හෝ අඳින රන්කම් කළ සැට්ටය, චෝලිය.
රනහැකිළිහසා සොමුත්=රන්විලංගු දමා බැඳලා මිසක්.

124 වන පිට.

සූසැට ඔටුන්නක්=කොටස් සැටහතරක් අන්තර්ගත ඔටුන් නක්.

හස්කරවා=හෲමකරවා, අලූකරවා.

මඟුල්හල= මඞගල්‍යශාලාව, රජු හා ඇමතියන් රැස්වන මන්ත්‍රණශාලාව; මඟුල් මඩුව, ඔටුනු පළඳින ශාලාව.

(109)

නැකුළ්කමෙක්=නෑ සම්බන්ධකමක්, නෑයෙක්ය, කුලයට අයිති කෙනෙක්ය යන අදහසක්.

යුදගනපිටියේදී=එනම් ග්‍රාමය, චූලගනපිටියයි මහාවංශයේ පෙනේ.

සපතකළ විසින්=පථකළ විසින්=දිවුරුම් දුන්නිසා, පොරොන්දුවූනිසා.

මියවැගිරගියාහ=මැරී වැටී ගියාහ, මැරීහොත්හ.

සේවකසේවකව=වහා වහා, ඉක්මන්ව ඉක්මන්ව.

125 වන පිට.

පෙරවිසනනාහය=පොරවාගෙන සිටි යුධ ඇඳුම.

(110)

සුඹුළුවක්කොට=දරණුවක්සේ වළයාකාරයක් කොට තබා; සුඹුලූ ශබ්දයෙන් රුක්පොතුද කියත්.

126 වන පිට.

තෝමරය=දමාගසන ආයුධයක්, ලංසයක්.

(111)

පටහැණිව=විරුඩව, සතුරෙක්ව.

127 වන පිට.

කුලදේවතාවූ=කුලදෙවියන්වූ, පවුලේ අදහන දෙවියන්වූ.

හිණිහිස=පඩිපෙළ මුදුනේ; හිණිමග මුදුන.

128 වන පිට. (112)

රන්, රත්රන්=සුවණ්ණය හා ශුඩකළ සුවණ්ණය, ශුඩ නොකළ රන් හා ශුඩකළ රන්.

පටකඩ=පටරෙදි, පටවස්ත්‍ර, පිළිකඩ, සමාන රෙදි.

ජයකුන්තය=ජයකොන්තය, රජුගේ අතේ තබාගන්නා කඩුවක් වැනි රාජාභරණයක්.

බලකායෙන්=බලවත් සෙනා සමූහයෙන්.

වහල්වන්නෝ=පිහිට වන්නෝ.

129 වන පිට.

පව්ටෝලි=එනම් සැට්ට විශෙෂය, එනම් ඇඳුම් විශෙෂය.

(113)

මියුගුණු=මහීයඞගණ.

මාවැලිගංබිත්තියේ=මහවැලිගංඉවුරෙහි.

සන්නිපාතස්ථානයට=රැස්වූස්ථානයට, එකතුවූතැනට.

තෙජෝකසිණසමාපත්තිය= ගින්න කෙරෙහි සිත අරමුණු කොට ධ්‍යානයට වැදීම, ගින්න නිමිත්තකොට ගෙන කරන භාවනාවට වැද. කසිණයෝ දශයකි, ඔව්හු නම් :— පඨවි, ආපො, තෙජෝ, වායො, නීල, පීත, ලොහිත, ඔදාත, ආකාශ, ආලොක යන දශයුවෙත්. කසිණයන්නෙන් භාවනාත්‍රයොගී යොගාවචර(භික්ෂූහු) විසින් යොදාගන්න භාවන මණ්ඩලය කියවෙයි.

130 වන පිට.

අප්‍රතිපුද්ගලවූ=ඊට වැඩි පුද්ගලයෙක් නැත්තාවූ, දෙවන කෙනෙකු නැති.

(114)

රත්සුමුගකින්=රත්කරඬුවකින්.

දම්සෙනෙවි=ධර්මසෙනාපති, ධර්මයට ප්‍රධාන නිලලත්.

මේවන් පහණින්=මෙඝවර්ණ පාෂාණයෙන්, කළු හෝ නිල් හෝ පාටින් යුත් ගලින්, මිනිරනින් හෝ වෙයි.

කසුන්=කාඤ්චන, රත්රන්.

මියුගුණු දාගැබ් කථා නිමි.

---

131 වන පිට. (115)

එලකායුධද=පළිහද; නුවරසාඩා=නුවරනසා.

132 වන පිට.

ඩෞරසින්නම් සෙල්වූහ=ඩෞරසින්නම් නම් නළා විශෙෂය ශබ්දකරවූහ.

වඩබාමුවෙන්=වඩබාගනිමුඛයෙන්,වඩබාගින්නනම් දක්ෂිණ) සාගරයේ නාගින්නාවූ ගින්නයි.

අනුරාදෙවමින්=අනුරාග දෙවම්න්.

තතනවම්න්=කම්පාකරවමින්, කෙඳිරිගාවමින්.

සේයායට=සෙවණැල්ලයට.

පලාපුම්නිදලගඅවුණුවා=පලනාලද මිනි දත් අග අවුණා.

ගෙරීම්මුන්=එළුහරක් මීහරක්.

(116)

උක්කුටුකයෙන්=අධොමුඛයෙන්,ප්‍රස්සාපාශ්වය,බිමසිටිනසේ.

දකුණත්සව්=දක්ෂිණ අතේ ශ්‍රාවකයා, මහා(ප්‍රධාන)ශ්‍රාවකයා, අග්‍රශ්‍රාවකයා, යනු තේරුමයි.

(122)

මලමිරිස් පැස්සක්=මලමිරිස් ගුළියක්, ලුණුමිරිස් සම්ලපයක්.
පිළිසඹඩම්=රෙදිමිටි.

141 වන පිට. (123)

පෙතිකඩෙක=තුනිරෙද්දක.
මාළිගාසැලැස්මක්=මාළිගා සටහනක්.

142 වන පිට. (124)

හිඟුලෙන්=හිඟුල්වලින්, සාදිලිංගම් යුෂින්.
වෙදිකාවෙහි=සතරැස් පිළේ.
නාරිවාහන=ස්ත්‍රීන් විසින් උසුලන ස්ත්‍රී වහන.
පිටාවුවක්=පියනක්, මූඩුනක්.
මුත්තෙන්=මුතුවෙන්, මුතුවලින්.
ප්‍රසාදවහවූ=ප්‍රීතිය උපදවන්නාවූ, සතුට ගෙනදෙන්නාවූ.
රන්ලිය=සවර්ණලතා, රනින් කරනලද ලියවැල්.
බුමුතුරුණු=පලස්;

143 වන පිට.

පියගැටද=පඩිපෙළද,

(123)

අටමගල=කොත්අටකින් යුත් පඤ්ජරය, ශුනියම් කැපීමේදී ව්‍යවහාර කරන උපකරණයක්.

144 වන පිට.

රසමසවුල්=රසමස් හා ව්‍යඤ්ජන.
පරම්පරාවෙන් ගොස්=ක්‍රමයෙන් ගොස්; නොසිඳගොස්.

(126)

ගෝවෙසක්=ගවවෙෂයක්; ගොනෙකුගේ රූපයක්, ගෝන වෙෂයත්යයි කිසිවෙක් කියත්.
තුන්යාළුසාරඅමුණක්=තුන්යලක් හා අමුණු හතරක්; අමුණු හැටහතරක්.

145 වන පිට.

වනපාරයෙක්=වෙළෙන්දෙක්.

(127)

ගැලක්සා=ගැලක් සමාන; විලිකුත්බව=. දිණුබව.

146 වන පිට.

පාත්‍රපිරිගියේය=මිඳුළු පිරිගියේය.

(128)

ඇඹුලපක්සාමුතු=ඹිලුඇටසමාන මුතු.

153 වන පිට. (133)

අභිමඞ්ගලයයි=උත්තම මඟුලය කියා.

බොලඇති=ඝනකම ඇති.

154 වන පිට. (134)

දහසක්නයින්=දහසක් න්‍යායයෙන්, ක්‍රම දහසකින්.

බෙරවාසගම්=බෙරප්‍රවෘත්ති, අණබෙර ආරක්‍ෂිය.

අලුහ=ඇරියාහ;

156 වන පිට.

අජ්‍යොනාකම්=විලාපකර්‍මය; බලවත්ලෙස කරන ඉල්ලීම.

ආගන්තුගසේක= පිටතින් පැමිණිසේක, අමුතුකෙනෙක් වූසේක.

නෙවාසික=නිවාසයෙහි පන්සැල රඳන, එහිම්පදිංචිවසිටින

මාලුබලතකු=වයස්ගත මූරකාරයකු, මහළුවූ මෙහෙකරු. වකු.

157 වන පිට.

කුළුපග=යාළු, මිත්‍ර; දිගබොලපලල=දිගද,ඝනකමද,පළලද.

වියළුපලුහා=වේලා පුළුස්සා.

පාත්‍රපසිසේ=පාත්‍රය ලන කොෂයේ,පාත්‍රයලන ඔලොග්ගුවේ

158 වන පිට.

අසෝගමයයි=අසවල් ගමය කියා.

තෙල්කුලාවක්=තෙල්බඳුනක්, තෙල්පිරූ අගක්.

පත්කුඩයක්=තාලපත්‍රාදියමකින් කළ කුඩයක්.

159 වන පිට. (168)

අසාධාරණවූ=සමානකළ නොහැකි, අන්‍යයකුට සමාන නොවන.

160 වන පිට. (139)

පියවසා=ඇගැබ්වටේ ඇති මල් පූජාකරන ශාලාව.

ප්‍රසවීරවනපිණ්ඩිස=මනාසේ පිහිටන පිණ්ඩිස, මනාසේ සවිවන පිණ්ඩිස.

ශලාපිසේක=ගිලාබැස්සහ.

161 වන පිට. (140)

පිධානයකරනු පිණ්ඩිස=වසන පියනක් කරනු සඳහා.

සිරිවස=ශ්‍රිවත්සය, විෂ්ණුගේළයේ පිහිටි සුදුවත් ලොම්ගුළිය එනම් මගුල්ලකුණ.

කඳුසාඛාව=ශාකාස්කන්ධය; අතුකඳන්.

රන්රසුදැල්=ස්වර්‍ණ කිඞකිණිකජාලා, රන්ගෙජ්ජි බැඳි දැල්.

රන්මිණි පනාතියක්= රනින් කළ කුඩා ඝණ්ටාපෙළක්, රනින් සෑදූ මිණිගෙඩි පෙළක්.

නාකත්කරුද=නක්‍ෂත්‍රතාරකාද, අස්විද ආදි තාරකාද.

කිණිබල්ලන්=දඩයම් බල්ලන්, නපුරු බල්ලන්.

(144)

සුවප්නවිමසා=හීනය විසඳා, සිනය විස්තරකර.

166 වන පිට,

පකාපෑක් බාගන්නා දෙවිල්ලද= ,ඉදුණුගෙඩි කඩාගන්නා කෙක්කද, දෙවිල්ල යනු දෙබලයි.

දෙහින්නන්=සහෝදරයන් දෙදෙන.

රුප්පා=(රුක්+පා) ගස්මුල; හැළලුණාවූ=කැළඹුණාවූ.

සිසන්නා=සිහිය, සිහිකල්පනාව.

167 වන පිට. (145)

උදකධාරා=ජලධාරා.

උවිතවූ=සුදුසුවූ, යෝග්‍යවූ; ජරාරූපා, මහලුරූ දිරුශරීර.

ව්‍යාධිරූප=ලෙඩින් යුත් මිනුෂ්‍ය රූපය; මෘතරූප=මළශරීර.

168 වන පිට.

පඒිතවජායෙහි=(පඒිත+ජායායෙහි) කඳු සෙවණේ.

(146)

තන්තිරිආලවත්හි=වීණා නළා විශෙෂ.

දුහුල් පියල්ල=කොඳිවලින් සෑදූ පහන් තිරය.

169 වන පිට.

දෑකුසෙහි=ධාතුගර්භයෙහි, දෑගැබ ඇතුළෙහි.

(147)

විදුරුලිය=විදුරුවැල්, දියමන්ති එල්ලූ වැල්.

වැලිකොන්ද=දෑගැබේ කොත පටන් ගන්න තැන, බුබුලාකාර ඉහළකොටස පටන්ගත්නා තැන.

ජවනිකා=තිර; සඳුන් කලල්=සඳුන් මඩ.

170 වන පිට.

දියදූදුරුදී=දිය විහිදීම, වතුර ඉසීම. [මිදුල.

සලපතල මළුවෙහි=දෑගැබ වට මළුව, නොහොත් ගල්ඇතුරු

ගොප්මසැ=බත්කෙණ්ඩයෙහි මස්වල, කෙණ්ඩමාංසයෙහි.

ජාලාපැද්රු=දැල් අශුරු පැදුරු.

(148)

තුලාභාර වස්තු=තමා බරට කිරාදෙන වස්තු, තරාදියෙහි එක පැත්තක දත් ලබන්නා සිටවා අනිත් පැත්ත රන් රුවන් දමාකිරා දෙන පිළිවෙල.

පිරිවනාශබ්දයක්=කියනාහඬක්; පාඩම් කරනාහඬක්.

171 වන පිට.

එක් දෙශමාත්‍රයක්=ස්වල්පමාත්‍රයක්, මඳ ප්‍රමාණයක්.

නියාමකරූනම්=ප්‍රධාන රූපය නම්වේ; නායකරූපය නම්වේ.

172 වන පිට. (149)

සමචතුරශ්‍රය=හරිහතරැස්ය.

වන්ද්‍යාභිමාන=ගරුත්වයෙන් වැන්ද යුතුවූ, වන්දනීයවූ.
පඤ්චනිකායික=නිකාය පසට අයිති.

184 වන පිට.

රත්පුඩුසේසත=රත්රන් කුඩුම්බියකින් යුත් සුදු කුඩය.
සුවණ්ණභිංකාරය=රන්කෙණ්ඩිය.

(160)

චාතුපාරිශුද්ධිශීල නැමති අඳර= චතුර්පාරිශුද්ධිශීල නැමති "කුඩෙඩ්බෝස්ගෙඩි"ය ඇති.
සමාධිනැමතිදඬුඇති=පැහැදීම, නැමතිදණ්ඩක්(කඳක්)ඇති.
වීසතින්ද්‍රිය නැමති ගෝනැස්=විංශති ඉන්ද්‍රිය නැමති කුඩනාණ (පරාල) ඇති. ඉන්ද්‍රිය විස්ස නම්–පඤ්චෙන්ද්‍රිය, භාමනින්ද්‍රිය, ඉත්ථින්ද්‍රිය, පුරිසින්ද්‍රිය, ජීවිතෙන්ද්‍රියා සුඛින්ද්‍රිය, දුක්ඛින්ද්‍රිය, සොම්නසින්ද්‍රිය, දොම්නසින්ද්‍රිය, උපෙක්ඛින්ද්‍රිය සත්ධියය, වීරයින්ද්‍රියය යන ආදියයි.
දසබල නැමති පෙති පෙළ=බල දසය නැමති පත්‍ර පංක්ති ඇති, හෙවත් කුඩපෙති ඇති.
මාර්ගඵල නැමති පත් සෙවෙනි = සතර මාර්ගඵල නැමති පත්‍ර සෙවිල්ල (කුඩරෙද්ද) ඇති.
විමුක්ති නැමති උතුම් ඡත්‍ර=සසරදුකින් මිදීම නැමති උතුම් කුඩය.
සධර්මනැමතිරත්නචක්‍රය=බුධභාෂිත දෙශනා නැමති රුවන් සක (රෝදය)
එකූනනුසියක්=(එක්+ඌන+අනුසියයක්) 8999 ක්.

185 වන පිට.

බ්‍යාමප්‍රභා කෙතුමාලාකාරයෙන්=බඹයක් පමණ ප්‍රභායෙන් යුක්ත තරකා රැස්වළල්ලක ආකාරයෙන්.

(161)

සිව්දූගඳින්=චතුජ්ජාත සුගන්ධයෙන්, කොකුම් යවනපුෂ්ප, තුවරලා, තුරුක්මල් යන සතර.

186 වන පිට. (162)

නාරාචයෙන්=නාරාසනයෙන්, යකඩඉත්තෙන්.
සප්තමහවිල්= හිමාලවනයෙහි පිහිටි මහවිල් සත. ඔව්හු නම්–අනොතප්තය, කණ්ණමුණ්ඩය, රථකාරය, ඡද්දන්තය; කුණාලය, මන්දාකිණීය, සිංහප්‍රපාතය යනුයි.
දිරිසොබයෝද=ශක්තිමත් යුධභටයෝද.

187 වන පිට. (163)

ඉටා=අධිෂ්ඨාන කොට; කෙසගස්=කෙස්අගස්.

ශුද්ධි පත්‍රය.

පිට.	පෙළ.	වරද.	නිවරද.
2	1	නවවගීයෙන් ...	නවවගියෙක්
3	34	කප්රුක්පසෙකි ...	කප්රුක්සතෙකි
10	12	නිර්වාණය ..	නිර්වාපණය
11	12	පරසතු, පාරිජාත ...	පරසතු=පාරිජාත
...	24	බ්‍රාහ්ම ...	බ්‍රාහ්මණ
13	28	ධෘත ...	ධෘතරාෂ්ට්‍ර
34	2	දියඋල්ලක්සේ ...	දියඋල්ලක්
36	35	ධර්මාවය ...	ධර්මාවයව
45	14	අල්පෙසන්තොෂ ...	අල්පෙච්ඡසන්තොෂ

25 වන පිටේ 1 නි පෙළේ යොදා තිබෙන පෝරිසාදයන් නව අඑවශයෙන් සුතසෝම බෝධිසත්වයෝ යනු යොදා ගත යුතුයි.

ඉඳිහැර=කඩුළුඇර.

133 වන පිට.

දෙමලවාසල බිඳීම=දෙමළුන්ගේ දොර කැඩීම, වාසල් යනු දෙමළෙන් භින්නවූ ශබ්දයකි.

දොරබාව=දොරබැය, දොරලෑල්ල.

134 වන පිට. (117)

ගැල්සකස්=කරත්ත රෝදයක්. ගැලත්තක්=රථකූඩුවක්.

රත්ප්‍රසාදී=රත්තඟදී, රත්රන් තෑගිකොටදී.

135 වන පිට. (118)

ධවලච්ඡත්‍ර=(ධවල+ඡත්‍ර) සුදුකුඩය, සේසත.

කිඟිරිහරින්=බඳිරහරයෙන්, කිඟිරිඅරටුවෙන්.

136 වන පිට. (119)

ලේමොහොලගෙන=ලේකඳක්වී, ලේ ධාරාවක්වී.

ලෙන් ඇණී=පපුවෙන් ඇණිලා.

එකාතපත්‍රකොට=(එක+ආතපත්‍රකොට) එක්සත්කොට. ආත පත්‍රය යනු කුඩයයි හෙවත් අව්වට අල්ලන පත්‍රයයි.

137 වන පිට. (120)

පඩව්නැඟි=කුඩා නැව්වලට නැඟී, සුළුප්පුවලට නැගී.

මාවටුතොටව= මාන්තෝට්ටමට, මන්නාරම් වරාය අසල පිහිටි තොටක්.

පඩවිටිබැඳ=කඳවුරු බැඳ, සේනාව නවතාගෙන.

පඤ්ඤායුධ=(පඤ්ච+ආයුධ) පෙර රජදරුවන් සටන් පිණිස ගෙනගිය දුනු, මුගුරු, පත්කොහොල්, පාරාවලලු, අඩයටි යන යුධා යුධ.

ලාරසය=ලාකඩදිය; පශ්චිමාසනයෙහි=පසුඅසුනෙහි.

විත්තා=විත්තනයකොට, විනිවිදයව.

138 වන පිට.

ඝීපගලිුයවසා=ඊතලයේ මුල වසා, පගිලිය යනු මූල පැතලි කොටසයි.

(121)

ඒකරාජයවූව=අනිකෙක් හිමි නැතිරාජ්‍යයක්විය.

විදශීනවඩා=අනිත්‍යය, දුක්ඛය අනාත්මය යන ත්‍රිවිධ භාවනා වඩලා.

අටලොස්කලඤයක්=දහඅට කලඳක්; දහඅට අක්ෂෞහිණි යක්. විශාල සමූහයකටද කලඳයයි කියත්.

139 වන පිට.

කෘතාධිකාර=(කෘතී+අධිකාර) සම්පාදනය කළ ප්‍රඥාඇති.

147 වන පිට.

වායව්‍යකොණයෙහි=වයඹකොනෙහි.
වඩුවෙන්=වඩුවන්ගේ මිම්මෙන්.
කඳුරැළියහස=කන්දෙන් ගලාවැටෙන දියඇළි අසල.

ප්‍රසාධන කථා නිමි.

තලච්ච=සමතලාව, ගෙපෙළ.
කඹුරුකුලින්= කඹුරාගේ කුළුගෙඩියෙන්, ආචාරියාගේ කුළු ගෙඩියෙන්.
සොම්මරුන්=සම්කරුවන්; සසංජාතහැල්=එනම් වී වර්ගය.

148 වන පිට.

ගඬුළු=(ගඬ+උළු) ගඩොල්. [කියත්.
කුරුඳුපහන්=කුරුවින්දපාෂාණය, පද්මරාග මාණික්‍යයසිද
යදලිකැට=යබොරකැට; ගිවුල්ලාවූයෙන්=පිවුල් මැලියමෙන්.
උතුරුසළුනැකත=උත්තරාෂාඪ නක්ෂත්‍රය.
එළුසිඳතු=හෙළඅබ, පොතුඇරිය අබ.

149 වන පිට.

ශර්කරා=හකුරුවර්ග; කසපැන් කුරුම්බා.
අෂ්ටවිධපානවර්ග=අටආකාර බීමවර්ග, එනම්:- මී, මුද්දරප්ලම්, උඳුල්අල, ඇටිකෙහෙල්, මස්කෙහෙල්, අඹ, ජම්බු, බොරලු දමනු යන අටෙන් සාදාගත් බීම.
ලම්ග=කුරුඳු; තකුල්,=තුවරලා; පාලග=එන්සාල්.
පස්පලවත=පස්පලවෘත්තිය, කපුරු, කුරුඳු, තකුල්, එන්සාල්, සිඟුරු නොහොත් සාදික්කා, තකුල්, එන්සාල්, අරළු, පුවක් යන පස්වග.

(130)

අෂ්ටාදශ ශිල්පයෙහි=දසඅට ශිල්පයෙහි. ඔව්හු නම්:- ශික්ෂා, ව්‍යාකරණ, නිරුක්ති, ඡන්දස්, ජ්‍යොතිශ්ශාස්ත්‍ර, සතරවේදය, මීමාංස, න්‍යාය, ධර්මශාස්ත්‍රය, පුරාණ, ආයුර්වේද, ධනුර්වේද, ගන්ධර්වශාස්ත්‍රය, හා අර්ථශාස්ත්‍රයය.

150 වන පිට.

අටෝර දහසකි=එකසිය අටදහසක්.
වින්ධ්‍යාටවීතීනයෙන්=වින්ධ්‍යවනය සමීප රටින්.

152 වන පිට. (131)

රත්නිලයෙහි=රත්රන් නගුලියේ.
මෝපක්ෂ=මවුපක්ෂ, උකාරයත් වකාරයාගේ ලොපය හා මකාරයාගේ මාත්‍රාවෘද්ධිය හා පිළිපෙරළියී.
කුලජවූ=කුලයෙහි උපන්, වංශවත්වූ.
පරිහරණය=රක්ෂාකිරීම, පාලනයකිරීම.

2018 05 15 Paññápárami - Na Uyana Free Distribution

192 වන පිට.

පිල්කඩ=පිළු, පිල්කණ්ඩය.

(141)

විසිනියද=නියපොත විස්සද.

ජාතිස්ඵටිකමාණික්‍යයෙන්ම=හොඳ පළිඟු මැණිකෙන්ම.

කෘෂ්ණමලණ්ඩද-කළු ලපයද, කළුඉඟිරියාවද.

ඌර්ණරෝම=බැමදෙක අතර පිහිටි රෝම.

ත්‍රිශූලමුද්ගරාදි-ඊශ්වරයාගේ උල්තුනක් ඇති වේලායුධය හා මුද්ගරනම් ආයුධය ආදි.

බොධිපර්‍ය්‍යඞ්කය-බොධිමූලයෙහි බුදුරජාණන්වහන්සේ වැඩිවූ වජ්‍රාසනය.

දළම්විලවා=ඇත්දත් මිටිදමවා.

වීජනිපත්‍ර=වටාපත්, චාමරයෙන් සැදූ අවන්පත්.

163 වන පිට.

හඳුවර්‍ගයෙහි=උත්තම වර්‍ගයෙහි.

තුන්බෑජටිලයන්=සහොදර ජටිලයන් තිදෙන.

(142)

ලට්ඨිවන=ලාවරට වනය. [අසුන.

පඬුඇඹුල්අසුන්= පාණ්ඩුකම්බලාසනය, ශක්‍රයාගේ පඬුපුල්

දෙවොරොහණ=දෙව්ලොව නගින ගිණ, බුදුන් දෙවියන්ට අභිධර්මය දෙසන පිණිස දෙව්ලොව වඩිනකල දෙවියන් මැවූ හිණිමග.

164 වන පිට.

ආයුසංස්කාරය=ආයුබන්ධනය, ආයුෂ වැඩිම.

සූකරමද්දවය=සූකරමසින්සෑදූහොද්ද, ඌරුමස් ව්‍යඤ්ජනය.

ගණදෙටු=ජ්‍යෙෂ්ඨ සඞ්ඝයාවරු, පැවිදි නායකවරු.

(143)

භද්‍රසත්රුවනින්=අමිශ්‍ර සත්රුවනින්, රන් රිදී මුතු මැණික් වෛරොඩි පුෂ්පරාග වජ්‍රාස සත්රුවන් නව්.

සඳමහරජ්ජුරුවන්=මැද මහනුවර මහරජු; මද්‍රිදෙවියගේ පියා; පුසතීදෙවි=මද්‍රිදෙවිගේ මවු.

මද්‍රිදෙවි=විස්වන්තර රාජයාගේ බිසව්.

ජාලියකෘෂ්ණා=ඔවුන්ගේ පුත්කුමරුවෝ.

සත්තසතකමහාදානය= එකවර්‍ගයෙන් සත්සිය බැගින් දුන් මහාදාන කෘතිය.

ඇවිරිගෙන=බලවත්ලෙස ඇලීගෙන.

165 වන පිට.

පිපිට=පාදවල පිටිපතුල; සළු පෙරළා,=ඇඳුම් වෙනස්කොට.

ගහටගෙන්ගෑටකමින්, කුටතාවෙන්.

ඉන්ද්‍රශාලා ගුහායෙහි=ශක්‍රශාලා නම් ගල්ලෙනෙහි.

173 වන පිට.

අවද්‍රොණයක්=අටතිඹක්.

175 වන පිට. (152)

සරූප=ප්‍රවෘත්ති; විභවානුරූප=ධනවත්කමඅනුව.

176 වන පිට.

ඕලම්බක=අවලම්බිත, එල්ලෙන.

අවලොස්වගීයේ පානවගී=මී, උක්, මිදි, කෙසෙල්, ආදියෙන් තනාගත් දහඅට වර්‍ගයක බීම.

177 වන පිට. (153)

රථරෙණුදයේ නිම් වළල්ලෙහි=කරත්තරොදයෙහි පට්ටමෙහි.

දියකාවකු=දියකොස්සකු දියකාවුඩකු.

178 වන පිට. (154)

අත්මැඩපියා=අත්මැඩලා, බලය යටත් කරලා.

179 වන පිට.

සඳකාඩපහණෑ=චන්ද්‍රඛණ්ඩක පාෂාණයෙහි; එනම් ගලෙහි.

ආමිසය=ආහාර පානාදිය, කෑයුතුදෙය.

ධම්ාභිෂෙකයක්=(ධම්+අභිෂෙකයක්) ධම් නායක බවට පත් කිරීමක්.

180 වන පිට. (156)

ලයවහල්කොටගෙන=පඳුව වසාගෙන.

(157)

ගඳැලවිඳ=රොගකරවිඳ, රූඇහටගන්නා සවභාවීද.

කර්පූරසලාවත්විද=කපුරු සිළුමෙත්වීද.

181 වන පිට.

අනුග්‍රහකොට=කරුණාකොට, දයාකොට.

182 වන පිට.

කණ්ණාමෘත කරමින්=කණට අමාවක්සේ මිහිරි කරමින්.

පැදකුණුකොට=ප්‍රදක්‍ෂිණකොට.

183 වන පිට. (159)

සමන්තභද්‍ර=සියලු ආකාරයෙන් උතුම්.

පරදුක්ඛ දුඃඛිත=අන්‍යයන්ගේ දුකට දුක්වෙන.

ධම්ගංගාප්‍රවාහ=ධම්ය නැමති ගලනා ගංගා ජලය.

හෘදයානන්ද=හෘදයට සතුට උපදවන.

සරණාගත=සරණ සොයා පැමිණෙන්නන්ට.

වජ්‍රපඤ්ජර=විදුරු කූඩුවක් බඳුවූ හෙවත් පිටුනොපාන්නාවූ.

188 වන පිට.

බුබ්බුලාකාරය=බුබුලක ආකාරය; සිවුරුස්=හතරැස්.
නොනිමෙනතුරුම=නිමවෙන්ට ප්‍රථම.
මරණසන්නවව්‍යාධියෙන්=මරණයට ලංවූ රෝගයෙන්.
ඉසහයා=ඉසඅල්ලාගෙන; කුලුපොත්තන්=පෙදරේරුවන්.
සැරගෙය=වැසුම්ගෙය, පිළිවලින් වසනගෙය.

189–190 වන පිටු.

කිරිදිහෝ=කිරින්දේ ඔය.

සත්රුවන්=චක්‍ර, හස්ති, අශ්ව, මණි, ස්ත්‍රී, පරිනායක (ජ්‍යෙෂ්ඨ පුත්‍ර) ගෘහපති යන සත්රුවන.

මහාසම්මතරජු=මනුරජු, සූර්යවංශයේ ප්‍රථම රජු, මරිචිහුගේ මුණුපුරුවූ රජු. එසින් කිහ :–

"විෂ්ණුනාභ්‍යබ්ජජෝ බ්‍රහ්මාමරිචි බ්‍රහ්මණඃ සුතඃ."
මරිචෙඃ කාශ්‍යපස්තස්මාත් සූර්යෝ වෛවස්වතො මනුඃ"

අසඞ්ඛ්‍යායුෂ්කා=ආයුෂ අසංඛ්‍යයක් ඇති.

දසබෑරජදරුවෝ=සහෝදර රජදරුවෝ දසදෙන. එනම්:– වාසුදෙව, බලදෙව, අර්ජුන, ප්‍රද්‍යුම්න, චන්ද්‍රදෙව, සූර්ය දෙව, ශුදෙව, අග්නිදෙව, ඝෘත, අංකුර යනුයි.

ස්වයම්භූඥානයෙන=තමාගේම නුවණින්.

191 වන පිට.

පින්කිරියවත්=කළපුණ්‍යක්‍රියා ලියනලද පොත.
පාන් පියලි=පාන්තිර; පුලුබ්බදනාබත්=අස්මී නම් කැවිලි වර්ගය.

193 වන පිට.

දෛශ්‍යධර්මය=දියයුතු දහම, දියයුතු දැනවසතු, දන්දෙන පිළිවෙත.

තණසාලේ පැසිබත=තණහාලෙන් පිසූබත.

195 වන පිට.

ඖපපාතික දිව්‍යපුත්‍රව=මවුගර්භයක නොඉපිද වන දිව්‍ය බ්‍රහ්මාදීන් උපදින ක්‍රමය.
ඉසකෙස්වැටි=කොණ්ඩය, ඉසකේ බැඳීම.
මකුට=ඔටුන්න; විරවිතුළ=වෙන්වීම.

196 වන පිට. (170)

අකුණත්සව්වන්=අග්‍රශ්‍රාවකයන්; වමත්සව්=උපශ්‍රාවක.

— නි මි. —